

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

Bakalářská práce

Petra Kroupová

Připravenost jedinců vyrůstajících v dětském domově na samostatný život

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně pod odborným vedením vedoucího práce.
Použila jsem pouze zdroje uvedené v seznamu literatury, které jsou v textu řádně citované.

V Olomouci dne 5. prosince 2020

.....

Petra Kroupová

Poděkování

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu za odborné vedení bakalářské práce. Dále děkuji respondentkám, za jejich čas a ochotu při rozhovorech. Také bych chtěla poděkovat svým spolužákům, a především své rodině za podporu.

V Olomouci dne 5. prosince 2020

Obsah

Úvod	6
1 Ústavní a ochranná výchova	9
1.1 Vymezení ústavní a ochranné výchovy	9
1.2 Důvody nařízení ústavní výchovy a uložení ochranné výchovy	10
1.3 Zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy	11
2 Osobnost adolescenta vyrůstajícího v dětském domově	15
2.1 Fyziologické změny	16
2.2 Emoční vývoj	16
2.3 Psychická deprivace	16
2.4 Psychika jedince v dětském domově	17
3 Ukončení pobytu dítěte v dětském domově	20
3.1 Problémy spojené s odchodem z dětského domova	21
3.2 Pomoc s přípravou na dospělý život	21
3.2.1 Vzdělávání a pomoc s přípravou na povolání v dětských domovech	23
3.3 Potřeby jedinců odcházejících z dětských domovů	23
3.3.1 Bydlení	24
3.3.2 Finance a zaměstnání	25
3.4 Pomoc plnoletým při odchodu z dětského domova	26
4 Přípravenost na samostatný život z pohledu osob vyrůstajících v dětském domově	31
4.1 Cíl práce	31
4.2 Realizace výzkumného šetření	31
4.2.1 Charakteristika výzkumného vzorku	32
4.2.2 Sběr dat	33
4.2.3 Analýza dat	35
5 Výsledky a interpretace výzkumného šetření	36
6 Shrnutí výsledků výzkumného šetření	44

Seznam použité literatury a zdrojů.....	51
Seznam příloh	56

Úvod

Tato bakalářská práce se věnuje mladým lidem, kteří dosáhli 18 let nebo dokončili studium a musejí opustit dětský domov. Jedinci retrospektivně hodnotí období života, ve kterém dochází k odchodu z ústavního zařízení do samostatného života. Tito jedinci to nemají jednoduché, protože se musí postavit na vlastní nohy a musejí se naučit žít mimo zařízení pro výkon ústavní výchovy (dále také „ústav“). Dospívající jedinci jsou tzv. „hozeny do vody“ a odkázáni sami na sebe, a musejí si již vše zařizovat sami. Jak tito jedinci zvládají návštěvy úřadů, hledání nového bydlení či práce? Ve většině případů si děti z rodiny s uvedenými záležitostmi dokáží poradit samy nebo jim s tím pomohou jejich rodiče, ale mladí lidé opouštějící brány ústavů si v mnoha případech musí pomoci sami, protože jim s tím nemá kdo pomoci. Bohužel neexistuje žádný návod na to, jak dospívající na odchod z dětského domova připravit.

Hlavním cílem práce bylo zjistit, jak mladým lidem pomohli zaměstnanci zařízení s přípravou na samostatný život a čeho se mladí lidé obávali po odchodu z domova.

Práce má další dva dílčí cíle, a to:

- 1) zjistit, co mladým lidem v dětském domově vyhovovalo a co naopak nikoliv, co by se mělo z jejich pohledu změnit,
- 2) vytvořit návrhy, co by se mělo v ústavní výchově změnit, aby mladí lidé byli dostatečně připraveni na odchod z dětského domova a následně schopni žít samostatný život a aby se o sebe dokázali sami postarat.

Bakalářská práce se skládá ze dvou částí – teoretické a praktické. Teoretická část práce se skládá ze tří kapitol, kde se zabýváme ústavní a ochrannou výchovou. I přes to, že praktická část se primárně věnuje jedincům, kteří opustili dětský domov, tak jsme se v teoretických východiskách zaměřili komplexně také na problematiku ústavní a ochranné výchovy. Dále důvody umístění do ústavní péče. A v poslední kapitole teoretické části se soustředíme na specifika dospívajícího člověka v období adolescence, protože především toto vývojové období se týká jedinců, kteří opouštějí ústavní zařízení.

Nedílnou součástí práce je výzkumné šetření, které je zpracované na základě čtyř rozhovorů s bývalými klientkami dětského domova. V rozhovorech jsme se zaměřili především na odchod z dětského domova, a na to, jak byly mladé ženy připraveny se postavit na „vlastní nohy“.

Při zpracování bakalářské se opíráme především o českou literaturu, která se zabývá touto problematikou a také o českou legislativu.

Doufáme, že tato bakalářská práce bude přínosná nejen dalším absolventům dětských domovů, jež se budou muset stejně tak, jako naše informantky postavit na „vlastní nohy“ ale také vychovatelům v dětském domově. Vychovatelé by se na základě naší práce mohli inspirovat a více tak zapracovat na samostatnosti jedinců odcházejících z dětského domova. Aby mladí dospívající měli svůj start v další etapě svého života jednodušší.

TEORETICKÁ ČÁST

Teoretická část bakalářské práce obsahuje tři kapitoly. První kapitola se zabývá ústavní a ochrannou výchovou. Vymezíme si základní pojmy, co je to ústavní a ochranná výchova, dále jaké jsou důvody nařízení ústavní či ochranné výchovy, v této kapitole si popíšeme zařízení pro výkon ústavní výchovy (dětský domov, dětský domov se školou, diagnostický ústav a výchovný ústav). Ve druhé kapitole bakalářské práce se budeme zabývat osobností adolescenta vyrůstajícího v ústavním zařízení, zaměříme se na fyziologický vývoj a emoční změny jedince, a na závěr si v této kapitole vymezujeme psychickou deprivaci. V závěru teoretické části práce se zaměříme na ukončení ústavní či ochranné výchovy. Popíšeme si problémy a potřeby dětí odcházejících z ústavní výchovy, jako je bydlení, finance, zaměstnání nebo škola a získávání samostatnosti a také si v této podkapitole popíšeme služby pro mladé lidi po odchodu z ústavů. Zmíníme si také některé neziskové organizace, které pomáhají mladým lidem s přípravou na odchod z ústavů a také nějakou dobu právě po osamostatnění.

1 Ústavní a ochranná výchova

V první kapitole se zaměříme na stručnou charakteristiku, základních pojmů jako je ústavní a ochranná výchova, jaké jsou důvody nařízení ústavní a ochranné výchovy, dále si v této kapitole popíšeme zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy, jako dětské domovy, dětské domovy se školou, diagnostické ústavy a výchovné ústavy. První kapitola by měla čtenáři pomoci pochopit danou problematiku ústavní a ochranné výchovy, s hlubším zaměřením na dětský domov, s tím, že na ni dále navazují další kapitoly až už teoretické či praktické části práce.

1.1 Vymezení ústavní a ochranné výchovy

Statistické údaje Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstva zdravotnictví uvádějí, že v České republice žije přibližně 20 000 dětí v zařízeních ústavní péče. Nejčastějším způsobem řešení situace selhávající rodiny dítěte je jeho umístění do ústavu, byť by takové opatření mělo být až posledním řešením. (Bittner, Havigerová, Janišová, Langhansová, 2007)

V současné době existují čtyři typy zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Tyto zařízení můžeme považovat za propojené a navzájem mezi sebou spolupracující. Jedná se o diagnostické ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou a výchovné ústavy. Ústavní výchova může být nařízena osobám mladším osobám 18 let. Stejně tak jako ochranná výchova může být uložena také osobám mladším 18 let, ve výjimečných případech může být prodloužena do 19 roku. O umístění dítěte do ústavní péče rozhoduje soud. Ústavní výchova je navrhována a následně realizována v případech, kdy rodiče nejsou schopni řádně pečovat o své děti, nebo je-li výchova dítěte vážně ohrožena či narušena anebo v případě, že rodiče nejsou schopni dětem mladším 18 let zabezpečit řádnou výchovu. Ústavní výchova může být také nařízena v případě, že se dítě ocitlo bez jakékoli péče, a jeho život nebo příznivý vývoj jsou vážně ohroženy či narušeny. Ochranná výchova je ukládána dětem a mladým lidem ve věku mezi 12. a 15. rokem, kteří spáchali čin, jenž je posuzován jako výjimečný trestný čin. Tento druh ochranného opatření má zajistit prevenci, izolaci a resocializaci dítěte, které se dopustilo nějakého společensky nebezpečného činu. (Sekera, 2009)

1.2 Důvody nařízení ústavní výchovy a uložení ochranné výchovy

Zákonné vymezení důvodů nařízení ústavní výchovy se nachází v ustanovení §971 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, kde je stanoveno, že v případě: *„Jsou-li výchova dítěte nebo jeho tělesný, rozumový či duševní stav, anebo jeho řádný vývoj vážně ohroženy nebo narušeny do té míry, že je to v rozporu se zájmem dítěte, anebo jsou-li tu vážné důvody, pro které rodiče dítěte nemohou jeho výchovu zabezpečit, může soud jako nezbytné opatření také nařídit ústavní výchovu. Učiní tak zejména tehdy, kdy dříve učiněná opatření nevedla k nápravě. Soud přitom vždy zvažuje, zda není na místě dát přednost svěření dítěte do péče fyzické osoby.“*

Vždy je preferována péče individuální před péčí ústavní, soud ale může nařídit ústavní výchovu nebo svěřit dítě do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc i v případě, že žádná jiná výchovná opatření nepředcházela, pokud je to nutné v zájmu nezletilého. (Zeman, 2009)

Zákonné vymezení důvodů k nařízení takového opatření je v zákoně o rodině pojato velmi rámcově a nejsou zde uvedeny konkrétní možné důvody k odebrání dítěte. Při zjišťování konkrétních důvodů k odebrání dítěte nám pomůže ustanovení § 6 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, zejména odst.1 písm. a), kde je stanoveno: *„Sociálně-právní ochrana se zaměřuje zejména na děti, jejichž rodiče:*

1. *zemřeli,*
2. *neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti, nebo*
3. *nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti;*

Pokud tyto skutečnosti trvají po takovou dobu nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí. Po nahlédnutí do praxe zjistíme, že obvyklými důvody umístění dítěte do zařízení ústavní péče jsou následující:

- *Dítě je odloženo nebo opuštěno vlastními rodiči.*
- *Rodiče dítěte zemřeli.*
- *Dítě je psychicky, fyzicky či sexuálně zneužíváno nebo týráno.*
- *Dítě je zanedbáváno.*
- *Dítě má výchovné problémy a rodiče se o něj nedokáží starat.*
- *Dítě trpí psychickým či tělesným postižením a rodiče nejsou schopni mu zajistit náležitou péči.*

- *Rodiče neplní svou rodičovskou zodpovědnost pro fyzickou či duševní nemoc delšího trvání.*
- *Nepříznivá sociální situace rodiny, zejména chudoba rodiny a nevyhovující bytové podmínky.*“

Poslední z uvedených důvodů je důvodem nejčastějším. Uvádí se, že je v ČR ze sociálních důvodů odebráno více než 50 % dětí pobývajících v ústavních zařízeních. Na rodiče, kteří žijí v sociální nouzi, zejména v nevyhovujících bytových podmínkách se často pohlíží jako na rodiče, kteří neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti, tj. řádně nepečují o nezletilé dítě, především o jeho zdraví. (Bittner, Havigerová, Janišová, Langhansová, 2007)

1.3 Zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy

System zařízení ústavní a ochranné výchovy nám vymezuje zákon č. 109/2002 Sb., zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních. Tento zákon vymezuje pravomoci a povinnosti školských zařízení vzhledem k nezletilému dítěti a také k jeho zákonným zástupcům, dále určuje práva a povinnosti nezletilého, který je svěřen do péče školského zařízení, a současně také vymezuje práva a povinnosti zákonných zástupců vůči školskému zařízení. (in Zeman, 2009)

Děti od narození do tří, popřípadě do pěti let, jsou umísťovány do nestátních zařízení, jejichž zřizovatelem je obec. Tato zařízení poskytují komplexní zdravotní, výchovnou a sociální péči. Děti od tří do osmnácti let jsou umísťovány ve školských zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy. Tyto zařízení spravuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, dle zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, sem řadíme diagnostické ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou a výchovné ústavy pro mládež. Cílem zařízení je zajistit dítěti do 18 let, popřípadě zletilé osobě do 19 let, u studujících nejdéle do 26 let náhradní výchovnou péči a harmonický rozvoj osobnosti dítěte. Zároveň je důležité připravit dítě na zapojení do společenského života po návratu do původní rodiny, popřípadě po přechodu do náhradní rodinné péče. Ústavy také dlouhodobě působí na svěřence, aby byli schopni samostatného života po dovršení plnoletosti.

Ústavní výchova může být také vykonávána dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v zařízeních sociální péče – jedná se o pomoc a podporu věnovanou dětem a mládeži

s tělesným či jiným postižením, u nichž není možný běžný způsob výchovy, vzdělávání a přípravy na povolání a život v přirozené komunitě.

Zákon č. 109/2002 Sb., uvádí: „*Dětem a nezaopatřeným osobám je poskytováno plné přímé zaopatření, a to:*

- a) stravování, ubytování a ošacení,*
- b) učební potřeby a pomůcky,*
- c) úhrada nezbytně nutných nákladů na vzdělávání,*
- d) úhrada nákladů na zdravotní služby, léčiva a zdravotnické prostředky, které nejsou hrazeny ze zdravotního pojištění, pokud nebyly zdravotní služby vyžadovány zákonnými zástupci dítěte,*
- e) kapesné, osobní dary a věcná pomoc při odchodu zletilých ze zařízení,*
- f) úhrada nákladů na dopravu do sídla školy.*

Dětem a nezaopatřeným osobám mohou být dále hrazeny

- a) potřeby pro využití volného času a rekreaci,*
- b) náklady na kulturní, uměleckou, sportovní a oddechovou činnost,*
- c) náklady na soutěžní akce, rekreace,*
- d) náklady za dopravu k osobám odpovědným za výchovu.“*

Diagnostické ústavy

Diagnostické ústavy spolupracují v zájmu ohrožených dětí s orgány sociálně právní ochrany dítěte dále jen OSPOD.¹ Úkolem diagnostických ústavů je po dobu dvouměsíčního pobytu dítěte v diagnostickém ústavu zpracovat komplexní diagnostiku osobnosti, vymezit individuální výchovné a vzdělávací priority, včetně doporučení vhodných metod a přístupů. Důležité je stabilizovat dítě po přijetí do ústavu včetně hygienických, režimových a výchovných návyků. (Jánský, 2014)

¹ OSPOD je orgán sociálně právní ochrany dětí neboli tzv. „sociálka“. Tento orgán zastupuje zájmy dítěte v řízení, v nichž se rozhoduje o nezletilých. Jedná se např. o svěření dítěte do péče, určení výše výživného nebo upravení styku s rodiči. Hlavním zájmem OSPODu je blaho dítěte, ochrana rodičovství, rodiny a vzájemného práva rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči. Řídí se zákonem o sociálně právní ochraně dětí. Zákon upravuje, jaká práva má OSPOD, koho se sociálně-právní ochrana týká nebo, jak se postupuje v případě, že je dítě ohroženo na životě nebo vývoji. (Dostupné z: <https://www.google.com/amp/s/poradimesi.cz/urady/vite-co-je-ospod/amp/>, 2016)

Dětské domovy

Dětské domovy zpravidla pečují o děti, které nemohou být vychovávány ve vlastní rodině ani v jiné formě náhradní rodinné péče. Děti umístěné do dětských domovů nemohou mít závažné poruchy chování. Tyto děti mohou docházet do škol, které nejsou součástí zařízení. V dětských domovech mohou být umístěné i nezletilé matky s jejich dětmi. (Jánský, 2014)

Dle zákona č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a preventivně výchovné péče ve školských zařízení vyplývá, že: *„Dětský domov je zařízení, kam se dítě dostane na základě výsledků z diagnostického vyšetření (diagnostické, vzdělávací, terapeutické, výchovné a sociální činnosti), které se provádí v diagnostickém ústavu. Do dětského domova může být tedy dítě umístěno pouze pověřeným diagnostickým ústavem, v jehož územním obvodu se dětský domov nachází. Do dětského domova, který se nachází v územním obvodu jiného diagnostického ústavu, může být dítě umístěno po dohodě, s diagnostickým ústavem, v jehož péči se dítě nachází. Umístění dítěte do dětského domova bez přechozího pobytu v diagnostickém ústavu lze také, avšak diagnostický ústav je povinen předat dětskému domovu potřebnou dokumentaci o dítěti. Dětský domov pečuje o děti podle jejich individuálních potřeb. Ve vztahu k dětem jsou povinni plnit úkoly výchovné, vzdělávací a sociální.“*

Děti bydlí v rodinných skupinách, kde je nejméně 6 a nejvíce 8 dětí. Děti jsou různého věku a pohlaví. Sourozenci se v tomto případě zařazují do jedné rodinné skupiny (ve výjimečných případech lze děti zařadit do různých skupin, zejména z výchovných, vzdělávacích nebo zdravotních důvodů). V dětském domově lze zařídit nejméně dvě a nejvíce šest rodinných skupin. Děti jsou do výchovných skupin zařazovány dle jejich výchovné, vzdělávací a zdravotní potřeby. Zařízení se v co nejvyšší možné míře snaží dítěti nahrazovat rodinu, tak aby pro dítě bylo prostředí, ve kterém vyrůstá co nejvíce autentické. (Hympl, Cechl, 2013)

Dětské domovy se školou

Jsou to speciální školská zařízení pro výkon ústavní neb ochranné výchovy, pro děti, které mají závažné poruchy chování nebo vyžadují specifickou výchovně léčebnou péči z důvodu psychického oslabení. Tyto děti nemohou docházet do školy mimo zařízení, proto je součástí školského zařízení příslušný typ školy. Jsou zde umístovány děti od 6 let do ukončení povinné školní docházky. (Jánský, 2014)

Výchovné ústavy

Poskytují výchovnou, vzdělávací a sociální péči dětem od 15 let se závažnými poruchami chování, kterým byla uložena ochranná nebo nařízena ústavní výchova. Do výchovných ústavů mohou být umístěny také děti od 12 let s ochrannou nebo ústavní výchovou, jejichž chování má tak závažné poruchy, a nemohou být umístěny do dětského domova se školou. (Jánský, 2014)

2 Osobnost adolescenta vyrůstajícího v dětském domově

Téma bakalářské práce úzce souvisí s obdobím dospívání a s jednotlivými změnami, které s ním přicházejí, proto považujeme za důležité se tomuto úseku podrobněji věnovat. V souvislosti s tématem naší práce je nutné podotknout, že v období adolescence převládá většina klientů opouští dětské domovy a musí si zařizovat vlastní život. Přichází tedy období velkých změn a toto období bývá pro mladého člověka mnohdy velice obtížné samo o sobě, natož když se má ze dne na den sám postavit na vlastní nohy.

Helus (2004) se domnívá, že puberta je období života plné neklidu. V tomto období tělo prochází fyziologickými změnami, ale dochází ke změně také v oblasti duševní (hledání sama sebe, změna nálad, přání a názorů, propadání do hlubokých krizí apod.) V této době je pubescent obtížný jak sobě, tak také pro okolí.

Období adolescence nastává těsně před dospělostí. Člověk dosahuje plné reprodukční zralosti, dosahuje osobní autonomie, vymezuje si nové role a ukončuje vzdělávání. Období adolescence nastává okolo patnáctého roku až do dvacátého roku života, tato doba se může samozřejmě měnit v závislosti na psychické a sociální vyspělosti člověka. (Macek, 1999)

Typické znaky adolescence dle Vágnerové (2014):

- v období adolescence často dochází k prvnímu pohlavnímu styku,
- vymezuje se ukončením základního vzdělávání, následným vstupem na střední stupeň vzdělávání a současně také následným ukončením této profesní přípravy,
- v období adolescence jedinec dosahuje plnoletosti, tzn. 18 let a člověk se tak stává zodpovědným za své jednání.

Přibližování se dospělému věku klade na adolescenty vysoké nároky, dochází k ukončování procesu separace ze závislosti na rodině, dále dochází k transformaci postoje k hodnotám uznávanými rodiči. Člověk v adolescentním věku často neuvažuje o potřebách svých rodičů, a v případě, že o nich ví, nepovažuje je za důležité. Tato bezohlednost se může projevat také u dětí v dětských domovech ve vztahu vychovatel – dítě, ve většině případů vyplývá z adolescentního egocentrismu. (Vágnerová, 2014)

Aby dítě procházelo kvalitním vývojem ve zdravou osobnost, tak je důležité uspokojovat jeho základní potřeby po celý život. (Matějček in Ptáček a kol., 2011)

2.1 Fyziologické změny

V průběhu vývoje jedince se tělo mění. U dívek dochází k vývoji tzv. ženských křivek a z chlapců se stávají muži. Dochází k obrvení ženského i mužského těla, a to zejména v oblasti podpaží a v oblasti genitálií. U mužů se objevuje ochlupení zejména ve tváři, dále na pupku, prsou, na předloktí, stehnech a často také na zádech. Dochází ke změně hrtanu a tím se ustaluje hluboký hlas. U dívek dochází k rozvoji poprsí a ke změně pánve. V období dospívání dochází ke změně samotné kostry jedince. Již nedochází k růstu nových kostí, spíše jejich počet klesá srůstem a ustaluje se na čísle 206. Dále dochází ke změně chrupu, až po 17. roce věku začínají růst třetí stoličky, tzv. zuby moudrosti. Rozmnožuje se sekrece žláz s vnitřní a vnější sekrecí, a tím dochází k většímu pocení u dospívajících, než tomu tak bylo v dětství. U dívek se v tomto období začíná objevovat první menstruace. (Příhoda, 1967)

2.2 Emoční vývoj

Během dospívání dochází nejen k fyziologickým změnám ale také k emočnímu vývoji. Díky hormonální proměně, ke které dochází v období dospívání, dochází ke změnám v oblasti citového prožívání. Kolísá emoční ladění, člověk je více podrážděný, často dochází k přecitlivělé reakci a jedinec mnohdy není schopen příčiny svého chování vysvětlit. Citové prožitky bývají intenzivní, ale spíše krátkodobé a proměnlivé, proto často nelze předvídat, jak bude jedinec reagovat. Přecitlivělost a časté výkyvy nálad mohou v mezilidských vztazích často vzbuzovat nejrůznější konflikty. (Vágnerová, 2005)

2.3 Psychická deprivace

Klienti, kteří jsou vychováváni v ústavním zařízení, mají nevýhodu v tom, že vychovatelé zde pracují na směny a tím pádem mají malou možnost svým projevem upoutat jejich pozornost. Problémem těchto dětí tak bývá často psychická deprivace. Deprivace je vážná podle toho, jakou dobu dítě strávilo v ústavním zařízení a podle věku, kdy do něj bylo umístěné. (Matoušek, 1999)

Psychická deprivace vzniká nedostatečným uspokojením základních psychických potřeb jedince. Mezi základní potřeby patří kvalitní a proměnlivé podněty ve zrakové, hmatové a sluchové oblasti, dále se zde řadí také potřeba smysluplného světa, což je smysl a řád v podnětech umožňující učení, přizpůsobení se životním podmínkám, nabírání zkušeností, osvojování pracovních postupů a strategií společenského života. K deprivacím se řadí také potřeba životní jistoty, jež je naplňována pomocí mezilidských citových vztahů. Ty pomáhají

člověku zbavit se úzkosti, dodávají mu pocit bezpečí a umožňují cílevědomé aktivity společenské, poznávací a pracovní. Patří zde také potřeba pozitivní identity, přijetí své společenské hodnoty a sama sebe a potřeba otevřené budoucnosti, životní perspektivy a naděje, jejíž ztráta vede k zoufalství. (Matoušek, 1999)

Nedostatečné uspokojení těchto potřeb v dostatečné míře a po dostatečně dlouhou dobu vede k psychické deprivaci jedince (duševnímu strádání). (Langmeier, Matějček, 2011)

Všechny tyto potřeby nemohou být dítěti uspokojeny ani v tom nejlépe vedeném dětském domově, ale bohužel ani v mnohých rodinách, v nichž rodiče své děti zanedbávají, ubližují jim nebo dokonce týrají. Projevů psychické deprivace je mnoho, nejčastěji dochází k opoždění celého psychomotorického vývoje. Dochází také k povrchnosti a nediferencovanosti citů a sociálních vztahů. V pubertálním a adolescentním věku se projevují důsledky psychické deprivace ve vztahu ke kolektivu či v sociálním začleňování. Dále to bývají nežádoucí rysy charakteru, zvýšené nebezpečí vzniku závislosti na alkoholu, drogách aj. Důsledky psychické deprivace mohou přetrvávat až do dospělosti. Jedinci mohou mít problémy v partnerských vztazích, jako rodičové bývají nejistí ve výchově svých dětí nebo se mohou dopustit různých trestných činů. Psychická deprivace znamená tedy zásadní narušení psychického vývoje jedince a může se projevovat v celé struktuře osobnosti, v chování, v sociálním začlenění a v celé životní orientaci. (Matějček, 2002)

V dospívání se u dětí z ústavní výchovy klade důraz především na reflexi a na sebereflexi klienta. Ta má nejdříve charakter sebepercepce, což znamená, že si jedinec uvědomuje, že je nositelem různých rolí, a zároveň je také aktérem vlastního chování a uplatňuje introspekce a sebehodnocení. (Macek, 1999)

Potřeby dětí bychom neměli přehlížet, naplňováním a akceptováním potřeb dítěte, mu pomáháme cítit se přijímaný a dodává to dítěti sebevědomí a zároveň se tak také zvyšuje vzájemná důvěra mezi rodičem a dítětem. Stejně tak jak dospělí potřebují naplňovat své vlastní potřeby (způsobem odpovídajícím tomu, že máte povinnosti jakožto rodiče), a tím si redukuje stres a případný odpor, který v nich může vyvolávat, to, že jejich děti neustále něco potřebují. (Purvis, 2013)

2.4 Psychika jedince v dětském domově

Musíme brát v potaz, že každé dítě se do dětského domova dostává v jiném věku a s jinými

problémy. Jiný bude příběh dítěte, které přichází do dětského domova z kojeneckého ústavu², a tudíž si ani nevzpomíná na své biologické rodiče, a jiný vliv bude mít ústavní péče na dítě, které se do dětského domova dostalo v souvislosti se zanedbáváním či sexuálním zneužíváním. I přes to, že každé dítě je individualitou a shodné situace je mohou ovlivňovat odlišně, tak se u většiny těchto dětí projevují psychické problémy. Kritické období je zejména období mezi prvním až třetím rokem života dítěte. (Matějček, 1999)

Psychická deprivace je stav, kdy jedinec nemá dlouhodobě dostatečnou příležitost k uspokojení některé ze svých základních psychických potřeb. Nejčastěji se může jednat o potřebu citového vztahu, potřebu pocitu porozumění apod. Na základě psychické deprivace může následně dojít k narušení kognitivního a motorického vývoje dítěte či k narušení vývoje osobnosti jedince. (Svoboda, Krejčová, Vágnerová, 2009)

Matějček (1999) vymezuje základní potřeby dítěte, které by měli být uspokojovány, aby nedocházelo k psychické deprivaci:

- potřeba dostatečného přísunu přiměřených proměnlivých vnějších podnětů – tzn., že člověk se nebude nudit, ale zároveň nebude podněty přemáhán,
- potřeba stálosti, řádu a smyslu v podnětech – „potřeba vést smysluplný život“,
- potřeba závislosti – potřeb by měla být chápána jako citové pouto, zejména v raném věku je tato potřeba pro člověka důležitá a zásadní pro jeho další vývoj,
- potřeba autonomie – zahrnuje potřebu vlastní identity, potřebu společenského uplatnění a společenské hodnoty,
- potřeba otevřené budoucnosti – děti v dětských domovech často žijí přítomností, minulost potlačují, a tak je pro ně vidina zdárné budoucnosti podstatnou potřebou.

Dle našeho názoru děti v dětských domovech často vyrůstají v příjemnějším prostředí, než jaké měli u svých rodičů. V domovech je o ně materiálně postaráno, avšak lásku, mateřskou lásku a některé další z výše uvedených potřeb často nedostávají vůbec anebo jen ve velmi malé míře. Pracovníci mají nelehký a často nesplnitelný úkol, a to vytvořit dětem co nejvíce domácí péči a pocit domova.

² Bývalé kojenecké ústavy, dnes zpravidla nazývaná dětská centra, jsou zdravotnická zařízení spadající do gesce Ministerstva zdravotnictví ČR. Poskytují zdravotní službu „dětský domov pro děti do 3 let věku“. Tato zařízení se snaží, v mezích kolektivní péče o děti, zajistit dětem co nejlepší podmínky pro jejich vývoj. (Dostupné z: https://www.ditearodina.cz/images/Lumos_kojenecke_ustavy_2019.pdf, 2019)

Tím, že se vychovatelé u dětí střídají, tak není možné navázat takové vztahy, jako je to v normální zdravé rodině. Proto by se měl klást důraz především na to, aby děti pobývaly v ústavní péči co nejkratší možnou dobu a pokud je to jen trochu možné, tak by se měly co nejrychleji vracet zase domů. Bohužel tato myšlenka je u mnoha dětí nereálná a v ústavní péči často zůstávají až do jejich plnoletosti. Citová deprivace a frustrace jsou často důvodem proč mladý dospělý, svůj nový start do života nezvládá. Z rozhovorů s mladými lidmi nám vyplynulo, že při odchodu cítili strach z toho, že se nebudou moct na nikoho obrátit v případě nějakých problémů. Lidem, kteří se osamostatňují od svých rodičů, zůstává pocit jistoty, že v případě životního neúspěchu se mají kam vrátit a, že rodiče jim vždy pomohou, na rozdíl od dětí z dětských domovů, kteří se nemají kam vrátit.

3 Ukončení pobytu dítěte v dětském domově

V další podkapitole teoretické části práce se zaměříme na ukončení ústavní výchovy. Ústavní výchova může být zrušena kdykoliv před dosažením zletilosti dítěte. Podmínkou pro zrušení ústavní výchovy je právoplatné rozhodnutí soudu. Děti bývají v ústavním zařízení do dovršení zletilosti, to znamená do dosažení 18 let věku. Soud může pobyt dítěte v ústavním zařízení prodloužit o jeden rok po dosažení zletilosti, a to z důležitých důvodů.

Dětský domov má povinnost dítěti poskytovat poradenství následující dva roky po odchodu z domova. Dítě může dostat také finanční příspěvek, tzv. odchodné, to však záleží na rozhodnutí dětského domova. Někde odchodné nahrazují praktickým balíčkem, a někde děti dostávají obojí. Povinností dětského domova není dítěti najít ubytování a zaměstnání, avšak mnohé domovy se přesto dětem snaží pomoci i v této oblasti. Působí zde také různé organizace, které se snaží dítěti pomoci se vstupem do dospělého života. Kam můžeme zařadit například, projekt *Začni správně*, jehož cílem je pomáhat mladým lidem z dětského domova nebo z pěstounské péče, aby se po odchodu byli schopni postavit na vlastní nohy a mohli žít plnohodnotný a samostatný život. Chtějí vytvořit funkční systém integrace mladých lidí, kteří opouštějí dětské domovy a pěstounskou péči. Poskytují individuální pomoc při hledání práce, bydlení, řešení finanční situace a v oblasti osobního rozvoje. (Dostupné z: www.sancedetem.cz)

Podle zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí § 32 „*Sociální kuratela se zaměřuje zejména na pomoc dětem uvedeným v písmenu c) po propuštění z ochranné nebo ústavní výchovy a po propuštění z výkonu trestního opatření odnětí svobody s cílem působit k obnovení jejich narušených sociálních vztahů, jejich začlenění do rodinného a sociálního prostředí a k zamezení protiprávní činnosti, zajištění návazné péče dětem uvedeným v písmenu c) i po dosažení zletilosti, zejména dojde-li k prodloužení ústavní nebo ochranné výchovy, při zajištění návazné péče je kurátor pro děti a mládež povinen spolupracovat zejména s obcemi v samostatné i přenesené působnosti, s krajskou pobočkou Úřadu práce, s poskytovateli sociálních služeb a zařízeními pro výkon ústavní a ochranné výchovy.*

Dle Šafratové (2008) a projektu *Vstup do života* každý rok opouští dětský domov okolo 700 mladých lidí. Je pro ně velice složité a komplikované se orientovat ve společnosti a na trhu práce. Příčinou jsou nereálné představy dětí o životě, nízké dosažené vzdělání a nedostatek základních psychosociálních dovedností.

Většinou ti, kteří prožili velkou část svého života v ústavní výchově, mají problémy se integrovat do společnosti, nezvládají plnění své rodičovské role a bohužel se často stává, že

jejich děti také končí v ústavní výchově, nebo se stávají klienty orgánu sociálně právní ochrany dětí. Mají také problémy s navázáním sociálních kontaktů a mezilidských vztahů. Většina dětí je pouze vyučených, často je jejich potenciál mnohem vyšší. Ústavní výchova vytváří specifickou formu deprivace, která má za následek demotivaci jedince a absenci životních cílů. (Matoušek, 2003)

3.1 Problémy spojené s odchodem z dětského domova

Pro všechny mladé lidi je odchod z dětského domova velkým „skokem“, a musejí se samy o sebe postarat. Často se stává, že děti po odchodu z dětského domova selhávají a nejsou schopny se přizpůsobit společnosti. Nemají totiž dostatek schopnosti se udržet v reálném sociálním světě, nemají také sociální zázemí a s tím souvisí také to, že se nemají o koho opřít a bohužel mohou skončit na ulici. (Koukolová, 2016)

V dětských domovech v České republice vyrůstá kolem 7000 dětí, což činí asi 28 % dětí, které musejí vyrůstat mimo vlastní rodinu (jedna čtvrtina dětí žije v pěstounské péči, dvě pětiny v ústavech sociální péče). Každý rok odchází z dětských domovů kolem 250 dětí po dosažení zletilosti. Polovina mladých lidí odchází s výučním listem a s neukončeným základním vzděláním odchází až více než třetina. Až polovina mladých dospělých z dětského domova odchází zpět do svých původních rodin, ze kterých byli z nejrůznějších důvodů v dětství odebráni. Zbytek dětí odchází do azylových domů (viz podkapitola 3.3.1), domovů na půl cesty (viz podkapitola 3.3.1) či ubytoven. Mladí dospělí mají často problémy si najít a udržet práci, a často se tak řadí mezi dlouhodobě nezaměstnané (Šlesingerová, 2005)

3.2 Pomoc s přípravou na dospělý život

Jak již výše bylo zmíněno, jelikož děti z dětských domovů ve většině případů nemají pevné zázemí, je příprava na dospělý život a osamostatnění velice důležitá a podstatná. Mladí lidé mohou využít např. služeb domovů na půl cesty, ale ne všichni této možnosti využívají. Většina mladých lidí se těší, že budou žít sami, bez ústavního řádu a vychovatelů, kteří jim už nebudou říkat, co se smí a co naopak nesmí. Tento postoj si můžeme spojovat s obdobím adolescence a je přirozený pro většinu mladých lidí. Ale je velice nutné připomenout, že tito lidé v mnoha případech nemají představu, jak to právě v běžném životě chodí a ač můžeme slyšet, že děti v ústavní výchově jsou vedeny k samostatnosti, ne vždy tomu tak je. (Koukolová, 2016)

Vychovatelé v dětských domovech největší problém spatřují v tom, že děti se mnohdy na odchod z domova těší, protože si představují, že „venku“ je čeká nový a lepší život. Často dochází k tomu, že čerstvě zletilý člověk, třeba již v den svých osmnáctin, podepíše smlouvu o ukončení ústavní péče a odchází. I přesto, že nedokončil středoškolské vzdělání, vezme tzv. „nohy na ramena“ a myslí si, že všechno sám zvládne. Poté se pak v mnoha případech stává, že se po nějaké době vedení dětského domova dozvídá o jejich ne příliš pozitivním začátku. (Koukolová, 2016)

Dle výzkumu, který prováděla agentura Ipsos v roce 2015, patří mezi základní problémy pro děti na odchodu z dětských domovů:

- nedostatek praktických informací pro život – zařizování na úřadech, děti neznají téměř žádné neziskové organizace, které by jim mohly při odchodu pomoci

- děti jsou až příliš fixované na vychovatelky – tento fakt se stává problémem při odchodu, kdy děti již nemohou počítat s pomocí právě od vychovatelů

- děti jsou systematicky znevýhodněny v oblasti vzdělávání – převážná většina dětí má pouze výuční list, což později omezuje jejich uplatnění na trhu práce.

Výzkum Ipsos dále také uvádí, že 57 % dětí, jež opouští dětský domov, má jasnou představu o tom, jak bude vypadat jejich první krok v samostatném životě. To ale neznamená, že se jejich představa ve všech případech ztotožní s realitou.

Daný výzkum také uvádí, že ze 100 dotazovaných respondentů již 29 odpovědělo, že mají největší obavy z nalezení práce, 19 dotazovaných se nejvíce obává hledání bydlení, 15 dětí odpovědělo, že se bojí finančních potíží, 13 dotazovaných odpovědělo, že se bojí životní změny a nové životní etapy, dalších 11 dětí se obává nutnosti postavit se na vlastní nohy a zodpovědnosti sám za sebe a dalších 13 dětí se obává samoty a ztráty přátel. (Dostupné z: www.ipsos.cz)

Výzkum dále také uvádí, že polovina dotazovaných odpověděla, že po odchodu z dětského domova pro ně bylo největším rizikem bezdomovectví. U další třetiny jsme se setkaly s tím, že u nich došlo k finančním potížím, zadluženosti a exekucím. Čtvrtina dotazovaných přiznala, že byli zapojeni do krádeží a jiné kriminální činnosti. U několika případů se také ukázalo, že respondenti měli v průběhu odchodu krizové momenty spojené s prostitucí či jinou činností v rámci sexuálních služeb. (Dostupné z: www.ipsos.cz)

3.2.1 Vzdělávání a pomoc s přípravou na povolání v dětských domovech

V dětských domovech je dětem vzdělávání zabezpečeno stejně jako v běžných rodinách. Nejdříve dítě navštěvuje mateřskou školu (buď v místě bydliště, nebo dojíždí). Dále musí každé dítě projít základní školou, dítě musí splnit požadavky povinné školní docházky dle svých potřeb. Zde je nutné si uvědomit, že každé dítě je jiné a navštěvuje školu podle svých schopností. (Koukolová, 20116)

Úkolem dětského domova při výchově dítěte k volbě povolání je u dítěte rozvíjet školní vědomosti, dovednosti v praktických činnostech a také mu předávat nové informace o dalších povoláních. Každé dítě má nejdříve možnost se samo rozhodnout, co bude dělat ve svém životě, teprve v případě, že si dítě samo neví rady, pomůže mu ředitel nebo vychovatelé. (Hrdličková, Pávková, 2008)

O výběru povolání děti rozhodují na základě stupně uvědomělosti a úrovně sebepoznání a sebehodnocení. Děti, které dospívají, si musí teprve ujasnit své představy a bez pomoci dospělých nejsou schopny hodnotit svá přání a zájmy, proto jim právě dospělí pomáhají s rozhodnutím. Dětský domov také při rozhodování o volbě povolání spolupracuje spolu s třídními učiteli a pedagogicko-psychologickými poradnami. Volbu povolání také ovlivňují vztahy mezi dospívajícími a dospělými, učitelé, vrstevníci, bývalí chovanci, sdělovací prostředky, četba, filmy či divadlo. (Hrdličková, Pávková, 2008)

Děti mohou po ukončení základního vzdělání pokračovat na gymnázium, střední odborné školy nebo na střední odborná učiliště. Většina dětí z dětských domovů si vybírají střední odborná učiliště kvůli školnímu prospěchu, ale najdou se zde i děti, které mají výborný školní prospěch a jdou na střední odborné školy. Po maturitní zkoušce se mohou rozhodnout, zda půjdou na vysokou školu, vyšší odbornou školu nebo si dodělat maturitní obor a zůstat tak dále v dětském domově, když se vzdělávají. Děti mohou v dětském domově zůstat do 26ti let na základě sepsání smlouvy o dlouhodobém pobytu, ale však pokud nechtějí zůstat v dětském domově, tak mohou odejít. (Kopřivová, 2006)

3.3 Potřeby jedinců odcházejících z dětských domovů

V této podkapitole si popíšeme potřeby mladých lidí po odchodu z ústavní péče, kam řadíme především bydlení, finance a zaměstnání. Mladý člověk, který odchází z ústavní výchovy a nevrací se do své původní rodiny, řeší mnoho důležitých otázek (např. kde bude bydlet, jak si

vydělá peníze a zda je schopný se sám o sebe postarat). Tyto otázky během pobytu v dětském domově nemusel řešit, jelikož za něj bylo vše vyřízeno právě dětským domovem.

3.3.1 Bydlení

Bydlení je jednou z nejdůležitějších potřeb, které by měl mít jedinec před odchodem z ústavní péče zajištěné. Možností existuje hned několik. Mladí lidé se mohou vrátit zpět ke svým rodičům, popřípadě jednomu z rodičů, nebo ke svým prarodičům, sourozencům či blízkým příbuzným. Této možnosti většinou využívají v případě, že s rodinou udržují kontakt během pobytu v ústavní výchově. Většina dětských domovů poskytuje možnost návazného bydlení, kdy dětské domovy mají pro tyto mladé lidi připravené tzv. startovací byty. Díky těmto bytům mají mladí lidé možnost získat první zkušenosti ke zvládnutí samostatného bydlení. Dětské domovy také spolupracují s obcemi v místě působení a mladí lidé tak mohou získat bydlení v obecních bytech. Další z možností jsou Domy na půl cesty. Těchto domů je na území České republiky více než 50, dle Sdružení azylových domů v ČR. Domy na půl cesty dle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách poskytují pobytové služby pro osoby do 26 let. Dle Slovníku sociální práce (in Matoušek, 2003) se jedná o dočasné ubytování pro klienty, kteří byli v dlouhodobé ústavní péči. Tato služba je poskytována za úplaty a poskytuje ubytování, kontakt se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv. Pokud mají jedinci dostatek finančních prostředků, mohou si pronajmout byt nebo mohou bydlet společně s kamarády v pronajatém bytě. Může se jednat o bydlení v družstevních bytech nebo v bytech v osobním vlastnictví. Je možnost také bydlení na ubytovnách, existují ubytovny různého typu a různé úrovně. Ubytovny zřizují buď právnické, nebo fyzické osoby. (Haltufová, 2015)

Další možností mohou být azylové domy. Jedná se o ubytovací zařízení určené pro osoby bez přístřeší, které se ocitly v nepříznivé situaci a nejsou schopni nebo neumí svoji situaci adekvátně řešit. Azylový dům, je zařízení, které umožňuje klientům se začlenit zpět do společnosti. V azylových domech klienti procházejí jednotlivými fázemi pobytu, a během jednotlivých fází si kladou cíle, díky kterým se stávají samostatnými, nachází práci a následně také nové bydlení. Ve většině azylových domů mohou být jedinci ubytováni pouze na několik měsíců. Zřizovateli azylových domů jsou církve, nestátní organizace, obce a státní orgány. (Kopřivová, 2006)

Dosavadní právní úpravy neobsahují podmínky pro řešení bytové situace dětí odcházejících z ústavní výchovy. Ale ústavní zařízení většinou přispívají na první měsíce nájmu, na pořízení nábytku či vybavení. Náklady na bydlení je možné platit také prostřednictvím dávek sociální podpory (doplatek na bydlení), a dávek hmotné nouze (příspěvek na bydlení). Tyto příspěvky jsou poskytovány prostřednictvím kontaktních míst jednotlivých krajských poboček Úřadu práce ČR. (Kopřivová, 2006)

3.3.2 Finance a zaměstnání

Sociální pracovník dětského domova má povinnost vyplnit v době 6 až 3 měsíců před nadcházejícím propuštěním *Oznámení o nadcházejícím propuštění*. Dítěti je poskytována věcná pomoc nebo jednorázový peněžitý příspěvek ve výši maximálně 15.000 Kč, a to dle vyhlášky č. 438/2002 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních. (Plachá in Vašťáková, Vyhnálková, 2008)

Během pobytu mohou děti získat také osobní majetek. Majetkem se rozumí vánoční dárky, dárky od rodičů, příbuzných či známých a věci, které si dítě zakoupí za vlastní peníze. Děti musí dbát na maximální šetrnost se svěřeným majetkem. (Vnitřní řád dětského domova Hodonín u Kunštátu, [b.r.]

Dětem je také poskytována poradenská pomoc se zajištěním bydlení a práce ze strany orgánu sociálně-právní ochrany dětí. I po odchodu dítěte má dětský domov povinnost dítěti poskytovat poradenskou pomoc při řešení tíživých situací. (Vnitřní řád dětského domova Hodonín u Kunštátu, [b.r.]

Finance jsou dalším důležitým prostředkem pro jedince po odchodu z ústavní výchovy. Finanční prostředky a pravidelný příjem souvisí především s nástupem do zaměstnání. V době po odchodu z ústavní výchovy, po dosažení 18 let, mnoho mladých lidí nemá dokončené středoškolské vzdělání a nemá výuční list, to znamená, že jim chybí jakékoliv pracovní návyky. Po odchodu z dětského domova většině mladých lidí chybí motivace k dokončení vzdělání či k rekvalifikaci. Je zde důležitá podpora např. zaměstnanců domů na půl cesty, kteří mohou své klienty podporovat ve studiu nebo v pracovních aktivitách a ve správném využití volného času. Nástup do zaměstnání může být pro mladého člověka velmi těžký a je velmi důležité si zaměstnání udržet. Dětské domovy se tedy snaží, aby měl jedinec při odchodu dostatečnou jistotu finančního zabezpečení a aby se neocitlo ze dne na den na ulici. (Kopřivová, 2006)

Problémem může být také nízká úroveň vzdělání a nedostatečná schopnost v písemném projevu (životopis, motivační dopis), v komunikaci se zaměstnavatelem, neúspěch při pracovním pohovoru. Mladí lidé nemají dostatečnou kvalifikaci a jsou bez praxe, a proto většinou nastupují do zaměstnání, která jsou hůře placena, mohou mít práci pouze na zkrácený úvazek, zaměstnání často nezplňuje jedincovo očekávání a je zdrojem zklamání. Řada žen tuto situaci řeší těhotenstvím. (Matějček, 2013)

3.4 Pomoc plnoletým při odchodu z dětského domova

Děti, které odcházejí z dětského domova, nemají většinou nikoho, kdo by jim mohl pomoci a byl by jim v této těžké situaci nápomocný, proto tuto roli přebírá dětský domov – vedení dětského domova a vychovatelé. Pomoc mladým lidem, kteří opouštějí dětský domov, může nabídnout sám dětský domov, nebo také stát či nezisková organizace.

Plnoletému člověku, který opouští dětský domov je podle zákona č. 109/2002 Sb. vyměřena vnitřním řádem částka tzv. věcné pomoci. Mladý člověk má tedy nějaký finanční obnos do začátku a nezačíná nový život úplně bez peněz. Zákon č. 109/2002 Sb. ukládá také, že se dítěti ve spolupráci s orgánem sociálně – právní ochrany dětí poskytuje poradenská pomoc pro zajištění bydlení a práce. A dále je také dítěti i po odchodu ze zařízení poskytována poradenská pomoc při řešení tíživých životních situací.

Mezi základní dovednosti, které by mělo mít každé dítě, patří především schopnost umět hospodařit. Děti jsou tedy domovem vedeny k tomu, aby byly schopné se postarat samy o sebe. V dnešní době je již běžné, že dětské domovy se ve většině případů skládají z rodinných skupinek, kde má každý svou úlohu. Děti jsou vedeny k domácím pracím, střídají se ve vaření a v přípravě studené kuchyně. Ve většině dětských domovů si o víkendu děti samy nakupují, aby měly přehled o tom kolik, co stojí a jak nákup uskutečnit. (Dostupné z: www.hks.cz)

S přípravou na budoucí život také úzce souvisí příprava na budoucí povolání. Existují dětské domovy, kde dítěti při výběru povolání pomáhá psycholog, který vyhodnotí přednosti dítěte a na základě toho doporučí školu. Jiné dětské domovy tuto možnost nemají a v takovémto případě přebírají zodpovědnost samy. (Koukolová, 2016)

Dětské domovy uvádějí, že se snaží vždy vycházet ze zájmů a potřeb dítěte a také z jeho dosavadních školních výsledků. Je důležité také dbát na to, aby dítě s daným oborem následně snadno našlo uplatnění v běžné praxi a aby nedocházelo k problémům s hledáním zaměstnání.

Dalším z velmi důležitých bodů je učit dítě finanční gramotnosti a zodpovědnosti. Děti dostávají kapesné, které se liší v závislosti na věku dítěte, tyto peníze jsou pak pouze dítěte a záleží na nich, jak s nimi naloží. Vhodné je také vést děti od určitého věku k vyřizování oficialit, což se neděje často. Ve většině případů, tyto záležitosti za děti řeší spíše „tety“. (Koukolová, 2016)

Podle zákona č. 109/2002 Sb. je povinností ředitele dětského domova informovat orgány sociálně-právní ochrany dětí o propuštění dítěte ze zařízení ve kterém pobývá, a to nejméně šest měsíců před je odchodem. V tomto období by měl mladého člověka kontaktovat sociální pracovník oddělení sociálně-právní ochrany dětí a společně by měli vypracovat plán kroků, které právě souvisí s odchodem jedince z dětského domova. Mladí lidé, kteří odchází z dětského domova, mají bohužel často zkreslené představy a nevědí, jak spousta věcí „funguje“. Pomoc ze strany sociálních pracovníků bývá často pouze jen formální a úřad často poskytne mladému člověku pouze finanční pomoc a dál se o něj nezajímá. (Dostupné z: <http://www.mujsbyt.org/clanek.php?menu=13&menu1=18&menu2=10&menu3=28>)

Mladým lidem, odcházejícím z dětského domova pomáhají také neziskové organizace. Existují různé programy, které nabízejí pomoc při přípravě na samostatný život a také poradenství po odchodu z dětského domova. Většinou to jsou různé kurzy, workshopy nebo i možnosti práce. Člověk tak není alespoň na všechno sám a má takhle někoho na koho se může obrátit pro pomoc, což mu může v začátcích samostatného života velmi pomoci. Tyto programy nabízejí mladým lidem také pomoc při hledání bydlení, zaměstnání a při začlenění se do společnosti:

Postav se na vlastní nohy

Tento program je určen pro mladé lidi ve věku od 16 do 26 let, kteří opouštějí dětský domov, ale také jejich vychovatelům. Cílem je osobní rozvoj dospívajících, posílení jejich znalostí a dovedností před odchodem z dětského domova. Snaží se mladé lidi naučit samostatnosti, a připravit je na životní situace, které mohou nastat a které budou muset po odchodu z dětského domova řešit. Projekt obsahuje šest bloků, které se zaměřují na zaměstnání, bydlení, finanční hospodaření, rodinu a partnerské vztahy, plánování životních kroků a etiku. Tento projekt podporuje Ministerstvo práce a sociálních věcí, Nadační fond Albert, dále Nadace Terezy Maxové a dobrovolnický program „ČSOB a ERA Pomáháme společně. (Dostupné z: <http://www.dejmedetemsanci.cz/files/brozura.pdf>)

Krok do života

Projekt je realizován dětským domovem Nepomuk, je určen nejen pro ty, kteří opouštějí dětský domov ale také pro osoby s mentálním postižením a sociálně handicapované. Programy jsou realizovány pod dohledem speciálně pedagogických pracovníků a klienti získávají dovednosti, které jsou nezbytné pro samostatnost nebo pro nalezení a udržení zaměstnání. (Dostupné z: <http://www.dd.nepomuk.cz/search.php?rsvelikost=sab&rstext=all-phpRS-all&rstema=6>)

Café Rozmar

Tento projekt nabízí mladým lidem pracovat v restauraci Rozmar, jenž provozuje obecně prospěšná společnost Rzmarnya v Praze. Jde o takzvané tréninkové zaměstnání, které nabízí mladým lidem, kteří opustili dětský domov práci na pozici pomocný kuchař, úklid, číšník nebo servírka. Mladí lidé si tak osvojují pracovní návyky a získávají uznatelnou praxi. (Dostupné z: <http://cafe-rozmar.cz/>)

Start do života a Peníze pomáhají

Uvedené projekty jsou realizovány díky Středisku náhradní rodinné péče a.s. již od roku 2002. Na jeho spolufinancování se podílí také Ministerstvo práce a sociálních věcí. Tyto projekty učí dospívající v dětských domovech formou kreativní hry, jak se zorientovat v prostředí tzv. „vnějšího světa“ a snaží se pomoci získat schopnost sám se rozhodovat a vypořádat se s problémy, které jsou pro ostatní dospívající vyrůstající ve své rodině běžné. Mezi další aktivity projektu patří také poradna pro mladé lidi žijící mimo dětský domov, korespondenční kurzy, které podporují rozvoj IT gramotnosti, dále kurzy angličtiny a praktický kurz, který pomáhá mladým lidem se službami jako jsou například banky či služby městského úřadu. (Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/start_do_zivota_a_penize_pro_zivot.htm)

V teoretické části práce jsme se seznámili s pojmy, co je to ústavní a ochranná výchova a zaměřili jsme se především na dětské domovy. Vymezili jsme si zde důvody umístění dětí do ústavních zařízení. Dále jsme si stručně popsali zařízení pro výkon ústavní péče, jako jsou dětské domovy, dětské domovy se školou, výchovné ústavy a diagnostické ústavy. V další části teoretické práce jsme se zaměřili na osobnost adolescenta vyrůstajícího v dětském domově a na to, jak pobyt v dětském domově působí na psychiku dítěte. Následně jsme se zaměřili na ukončení pobytu v dětském domově a na problémy které jsou s odchodem dítěte z dětského domova spojovány. Popsali jsme si také to, jak mladým lidem s odchodem pomáhají pracovníci

dětských domovů a jak probíhá samotná příprava na odchod z domova. Dále jsme se zaměřili na potřeby dětí odcházejících z dětského domova, a to především na finance, bydlení a zaměstnání. A v závěru teoretické části práce jsme si popsali některé organizace, které pomáhají mladým dospělým s odchodem z dětského domova. Nyní bude následovat praktická část práce, kde jsme prostřednictvím rozhovorů s mladými lidmi, kteří své dospívání strávili v dětských domovech snažili zjistit, jak je dětský domov na samostatný život připravil.

PRAKTICKÁ ČÁST

Druhou částí bakalářské práce je praktická část, kde se zaměříme prostřednictvím rozhovorů na jedince z dětských domovů. Rozhovory byly realizovány s teď už dospělými respondenty, kteří své dětství do 18 let nebo do ukončení studia strávili v ústavní výchově. Touto metodou se snažíme zjistit, zda je život v ústavu připravil na běžný život mimo ústav a co jim v ústavu vyhovovalo a co naopak nevyhovovalo a co by se, popřípadě, mělo změnit. Závěrem praktické části je shrnutí praktické části a vytvoření návrhů, co by pracovníci v dětských domovech nebo v jiných ústavních zařízeních mohli změnit, co dětem a mladistvým v domovech schází a co je naopak dobré.

4 Přípravenost na samostatný život z pohledu osob vyrůstajících v dětském domově

Tuto část práce bychom rádi věnovali rozhovoru s mladými lidmi, kteří své dětství strávili právě v ústavní péči a hodnotí tak svůj odchod z dětského domova a přípravu na samostatný život. I přesto, že práce již podobné téma existují, rozhodli jsme se dané téma dále rozpracovat s cílem zjistit nové aktuální informace. Myslíme si, že téma samostatnosti mladých lidí a odchodu z ústavní péče je málo probírané, a proto jsme se právě pro toto téma rozhodli. Pro vypracování praktické části práce jsme si zvolili kvalitativní výzkumné šetření, které nám pomáhá odhalit a porozumět podstatě jevů, které jsou ve společnosti často polemizovány. Informace o absolventech dětských domovů jsme získali pomocí metody sběru dat – rozhovoru.

4.1 Cíl práce

Cílem práce je pomocí kvalitativního výzkumného šetření zjistit pohled osob vyrůstajících v ústavní výchově především v dětském domově na to, jak se připravili na vstup do samostatného života, po ukončení pobytu v ústavu. Jak jim s přípravou pomohli zaměstnanci zařízení a dále čeho se obávali po odchodu z domova.

Dílčí cíle výzkumného šetření:

1. Zjistit, co mladým lidem v dětském domově vyhovovalo, co bylo dobré a co naopak nikoliv, co by se mělo z jejich pohledu změnit.
2. V případě, kdybychom zjistili nedostatky v přípravě na samostatný život, tak se pokusíme vytvořit návrhy, co by se mělo v ústavní výchově změnit, aby mladí lidé byli dostatečně připraveni na odchod z ústavní péče a následně schopni žít smysluplný a samostatný život a aby se o sebe dokázali sami postarat.

4.2 Realizace výzkumného šetření

Následující kapitola pojednává o samotném výzkumném šetření, které bylo realizováno se čtyřmi účastníky rozhovorů. Následující podkapitoly charakterizují jednotlivé respondenty, jsou zde popsány kritéria pro výběr účastníků výzkumného šetření. Dále zde popisujeme sběr dat a následnou analýzu dat. V rámci výzkumného šetření bylo využito několik metod. Následující podkapitoly také stručně charakterizují využití metody a bude zde konkretizována

metoda výběru vzorku, metoda sběru dat (rozhovor) a analýza dat (obsahová analýza rozhovorů).

4.2.1 Charakteristika výzkumného vzorku

Z hlediska kvalitativního zaměření výzkumného šetření byla pro výběr výzkumného vzorku zvolena nepravděpodobnostní metoda. Konkrétně byla využita metoda záměrného (účelového) výběru společně s metodou záměrného výběru přes instituci, také bychom zde mohli mluvit o výběru vzorku metodou sněhové koule.

Metodou záměrného (účelového) výběru se rozumí takový postup, kdy cíleně vyhledáváme účastníky podle určitých vlastností na základě stanoveného kritéria, a vybíráme pouze ty účastníky, kteří toto kritérium splňují a jsou ochotni se zapojit do výzkumu. (Patton in Miovský, 2006)

Hlavním kritériem pro výběr účastníků k výzkumnému šetření bakalářské práce byl věk – jedinci museli být starší devatenácti let, délka a doba pobytu v dětském domově – jedinci strávili alespoň dva roky v ústavní výchově před osamostatněním a nezbytné bylo také to, aby jedinci žili v dětském domově do dovršení osmnácti let, popřípadě do ukončení vzdělávání nejdéle však do 26 let. Dále bylo nutné oslovit ty jedince, kteří žijí alespoň jeden rok samostatně, tedy mimo residenční prostředí.

Záměrný výběr přes instituce je metodou, která využívá fungování a práce určité instituce. Volená instituce je vymezena pro cílový soubor výzkumného zájmu. (Miovský, 2006)

Výzkumu se zúčastnili čtyři mladí lidé ve věku od 23 do 28 let. Všichni účastníci rozhovoru byli ženského pohlaví.

Bylo velice složité informanty pro realizaci rozhovorů sehnat. Nejdříve jsme kontaktovali dětské domovy v okolí bydliště autorky práce, a to do dětského domova v Litovli, v Olomouci, v Zábřehu a v Konici. Pan ředitel z dětského domova v Zábřehu nám byl ochoten dát kontakt na jednu slečnu, kterou jsme poté oslovili a požádali o realizaci rozhovoru, slečna byla ochotna s námi rozhovor zrealizovat. Následně jsme se rozhodli napsat a na sociální síť Facebook, do skupiny studentů Univerzity Palackého v Olomouci, zda by se zde nenašel někdo, kdo pobýval v dětském domově, nebo zda nějaký student nezná někoho, kdo prožil své dětství či dospívání v dětském domově a zda by byl někdo ochotný s námi pro naši práci udělat rozhovor, kde se nám ozvaly dvě slečny a poté nám jedna z nich dala kontakt na svoji kamarádku, se kterou v dětském domově vyrůstala, dále jsme psali také do skupiny pro

mohelnické občany a do skupiny Šumperka. Se všemi účastnicemi jsme se jednotlivě dohodli na schůzkách v kavárně, kde jsme během půl hodiny až hodiny zrealizovali rozhovor.

Charakteristika účastníků rozhovorů:

Informantka I. – Do dětského domova se dostala v 8 letech, z důvodu souhrnu více faktorů jako nevyhovující finanční situace, ztráty bydlení a nezaměstnanosti rodičů. Vystudovala vysokou školu se zaměřením na speciální pedagogiku a nyní je na mateřské dovolené se svým čtyř měsíčním synem. Je jí 23 let.

Informantka II. – Do dětského domova se dostala až v pozdějším věku, když jí bylo 16 let a žila zde, až do doby, kdy dokončila vysokoškolské studium, tedy do 26 let. Nějakou dobu, než odešla z DD, žila sama ve startovacím bytě. Důvodem umístění bylo zanedbání rodinné péče a do dětského domova se dostala na vlastní žádost. Nyní staví s manželem dům, do kterého se budou brzy stěhovat, a čeká dítě. Je jí 28 let.

Informantka III. – Další respondentka se dostala do dětského domova ve 13 letech a žila zde 5 let. Do DD byla umístěna z důvodu nedostatečné rodičovské péče, kdy její matka užívala návykové látky a otec byl alkoholik a kriminálník. Vystudovala střední školu a pracuje jako prodavačka v supermarketu. Nyní žije ve městě v bytě a má čtyřletého syna. Na dětský domov má mnoho dobrých i špatných vzpomínek, ale i přes to se tam ráda vrací na návštěvy. Je jí 25 let.

Informantka IV. – Do dětského domova se dostala ve 14 letech a žila zde 4 a půl roku. Do dětského domova se dostala na vlastní žádost, protože se o ni matka nestarala, měla dluhy, které šli do velkých exekucí a užívala návykové látky – především tedy alkohol. Nyní jí je 24 let má dvouletého syna.

4.2.2 Sběr dat

V rámci bakalářské práce je využito interview (rozhovor). Musilová (2003, s. 16) ve své publikaci definuje rozhovor takto: „*Rozhovor či interview je odedávna znám jako technika systematického pozorování, a to především z medicínské, kriminalistické a forezní (soudní) praxe jako velmi důležitý nástroj poznání šetřeného subjektu.*“

Pro účel tohoto výzkumného šetření byl zvolen polostrukturovaný rozhovor. Polostrukturované interview je nejrozšířenější metodou rozhovoru. Při polostrukturovaném

rozhovoru si vytváříme určité schéma, které je pro tazatele závazné. Tvoří jej nějaké okruhy otázek, na které se budeme ptát. Je vhodné upřesnění a vysvětlení odpovědi účastníka. To znamená, že si necháme třeba vysvětlit, jak danou odpověď myslí. Výhodou je možnost pokládat doplňující otázky. Můžeme tak dosáhnout vyšší přesnosti než u klasického plně strukturovaného rozhovoru. (Miovský, 2006)

Témata pro polostrukturované interview byla koncipována na základě věku a délky pobytu jedinců v ústavním zařízení.

Rozhovor byl zaznamenáván ve formě audiozáznamu. Audiozáznam je pro výzkumníka velkou pomocí a podporou. Výzkumník si během rozhovoru nemusí dělat poznámky, aby zaznamenal obsah, ale může si dělat pouze poznámky dle svých potřeb, popřípadě poznámky týkající se pozorování, které se v záznamu nemohou objevit. Zvukový záznam, zachycuje veškeré kvality mluveného slova, sílu hlasu, délku pomlky aj. A tyto kvality nám záznam metodou tužka-papír nenabídne. Na audiozáznamu je vše, tak jak se odehrálo. (Miovský, 2006)

Následně byl audiozáznam přepsán z netextové povahy do povahy textové, tento krok Miovský (2006) nazývá: „*transkripce*.“

Pro tuto výzkumnou práci, byly zrealizovány čtyři rozhovory, jež byly následně z audiozáznamů transkribovány do textové podoby. (viz příloha č.1)

Jednotlivé témata rozhovorů byla sestavena tak, aby na sebe navazovaly v přirozené posloupnosti. Nejdříve byly všem účastnicím rozhovorů pokládány základní otázky, které se týkaly jména, věku a pohlaví. A dále byla témata rozdělena na další dva okruhy, první okruh se týkal života v dětském domově, tento okruh byl pro nás důležitý z toho důvodu, abychom zjistili, jak se účastnicím v dětském domově líbilo, co jim tam vyhovovalo a co nikoliv, tyto otázky nám pomohli lépe pochopit další odpovědi účastnic. Druhým okruhem byl odchod jedinců z dětského domova, kde jsme se zaměřili především na bydlení, zaměstnání a finance. Zde jsme se zaměřili na to, zda jedinci měli před odchodem z dětského domova vše zajištěné a jak jim s tím zaměstnanci domova pomohli. Zajímala nás také současná situace účastnic, kde žijí, pracují a celkově jak nyní žijí. A co by mladí lidé poradili dětem žijícím v dětském domově. Získané odpovědi byly analyzovány pomocí obsahové analýzy rozhovorů.

Vždy na začátku rozhovorů byly účastnice seznámeny s tím, že jejich odpovědi jsou anonymní a jejich jména nebudou nikde uvedena. Všechny rozhovory byly zaznamenávány na diktafon, a tak byly uchovány pro další práci. Z toho důvodu každá z účastnic podepsala

informovaný souhlas, že jejich rozhovory budou nahrávány a poté budou jejich odpovědi přepsány a výsledky vyhodnoceny a, že následně budou rozhovory smazány. (viz příloha č. 2)

4.2.3 Analýza dat

V této podkapitole si popíšeme metodu, která byla použita při práci se získanými daty z realizovaných rozhovorů. Konkrétně byla využita obsahová analýza, pro kterou byly výchozím materiálem jednotlivé audiozáznamy rozhovorů.

Obsahová analýza

Obsahová analýza je obecně považována za jednu z nejproduktivnějších technik sběru informací a je realizovatelná i jedním výzkumníkem. Zároveň je uplatnění této metody velice široké a je vhodné pro srovnávání, jak masové prostředky referují o nejrůznějších událostech. (Disman, 2007)

Při naší práci jsme si nejdříve přepsali získané audiozáznamy jednotlivých rozhovorů s informantkami, kde jsme si následně jednotlivé informace roztřídili do sledovaných okruhů a případně jsme si porovnávali výsledky mezi jednotlivými účastnicemi rozhovorů.

5 Výsledky a interpretace výzkumného šetření

V této podkapitole si popíšeme zjištěné výsledky k jednotlivým oblastem sledování.

1) V kolika letech jste byla do dětského domova umístěna?

V první otázce jsme se zaměřili na to, od kolika let byli účastníci v dětském domově umístěni. Tato otázka byla do rozhovoru zahrnuta z toho důvodu, abychom zjistili o informantkách základní informace, které nám pomohli orientovat se v jejich situaci.

Informantka I. – „Od 8 let.“

Informantka II. – „Od 16 let.“

Informantka III. – „Od 13 let.“

Informantka IV. – „od 14 let“

Informantky byly umístěny do dětského domova až v pozdějším věku, kromě, jedné účastnice, která se do dětského domova dostala již dříve, v poněkud dětském věku. Na základě odpovědí účastnic rozhovorů vyplývá, že většina z nich se do dětského domova dostala až v adolescenci.

2) Jaký byl důvod Vašeho umístění do dětského domova?

V druhé otázce jsme se ptali informantů na to, z jakého důvodu se ocitli v dětském domově. Druhou otázku jsme zde zahrnuli na základě toho, abychom zjistili, v jaké situaci se dítě nacházelo, před umístěním do dětského.

Informantka I. – „Z důvodu nevyhovující finanční situace, ztráty bydlení a nezaměstnanosti rodičů.“

Informantka II. – „Důvodem umístění bylo zanedbání rodinné péče v 16 letech na vlastní žádost.“

Informantka III. – „Rodiče se o mě nestarali, matka užívala návykové látky a otec byl alkoholik a kriminálník.“

Informantka IV. – „Do dětského domova jsem se dostala na vlastní žádost, protože matka hodně pila a měla duhy, které šli do velkých exekucí.“

Tato otázka byla informantkám pokládána citlivěji, protože pro nikoho otázka na toto téma nebyla příjemná. Informantky byly upozorněny na to, že pokud na danou otázku nechtějí odpovídat tak samozřejmě nemusí, ale všechny informantky odpověděly. Z dané otázky vyplývá, že všechny informantky se v dětském domově ocitly především z důvodu nepříznivé rodinné situace a nedostatečných finančních prostředků, na to, aby se rodiče o své děti dokázali řádně postarat. Dvě respondentky se do dětského domova dostaly dokonce na vlastní žádost, protože věděly, že jim tam bude lépe než u rodičů.

3) Co by podle Vás měli pracovníci v dětském domově změnit?

V další položce jsme se zaměřili na to, co by podle informantek měli změnit vychovatelé nebo jiní pracovníci dětského domova. Pátá otázka byla do rozhovorů zařazena na základě toho, abychom zjistili pohled informantů na zaměstnance dětského domova, a to z toho důvodu abychom mohli vytvořit návrhy, co by mohli pracovníci změnit.

Informantka I. – „Občas brát tuto práci jinak než jen, že si odsloužím směnu a jdu domů.“

Informantka II. – „Vychovatelé by měli změnit svoji laxnost a labilitu vůči dětem. Uvědomit si, že ty děti nemůžou za to, že vychovatelé jsou vyhořelý. Měli by se o ty děti více zajímat.“

Informantka III. – „Měli by brát více ohledy na ty děti, hlavně na ty starší. Měli by se snažit dětem více porozumět a více s nimi komunikovat, aby dítě vědělo, že když bude mít nějaký problém, tak může za vychovatelem přijít a svěřit se.“

Informantka IV. – „Vychovatelé by měli s dětmi více komunikovat. Aby děti věděli, že se a ně mohou s čímkoliv obrátit.“

Z odpovědí dotazovaných vyplývá, že vychovatelé by s dětmi měli více komunikovat a více se o ně zajímat. Děti by měly z vychovatelů cítit větší jistotu a neměly by se bát kdykoliv za vychovatele přijít a svěřit se jim, protože ty děti nikoho jiného nemají.

4) Připravil Vás dětský domov na samostatný život?

V šesté otázce jsme se už zaměřili na odchod informantek z dětského domova a ptali jsme se na to, zda byly po odchodu připraveny na samostatný život.

Informantka I. – „Ano připravil, cokoliv, co jsem potřebovala vědět, ohledně bydlení nebo třeba hledání zaměstnání atp. jsem se dozvěděla od vychovatelů v dětském domově. Jinak jsem se snažila být více méně samostatná.“

Informantka II. – „Jelikož jsem od 18 let bydlela sama ve startovacím bytě, který mi poskytl dětský domov, tak jsem na samostatný život byla relativně nachystaná, protože jsem se musela naučit už ve startovacím bytě sama o sebe postarat. Takže na samostatný život jsem byla připravená ale určitě ne od domova, vše jsem se učila tak nějak sama.“

Informantka III. – „Popravdě spíše ani ne, naučila jsem se to všechno až postupem času, když jsem se z domova odstěhovala. Musela jsem se najednou sama o sebe postarat, naučit se vařit, starat se o své finance což pro mě bylo asi nejtěžší, protože z domova jsem neznala jít do obchodu a nakoupit si na to, abych mohla uvařit oběd nebo večeři, ze začátku pro mě bylo opravu těžké si to všechno spočítat, tak abych s penězi vyšla celý měsíc. Tohle vnímám jako velký nedostatek právě v té připravenosti od dětského domova.“

Informantka IV. – „Tím, že jsem do dětského domova přišla až ve 14 letech, tak spíše ani ne. Ale vzhledem k tomu, že moje rodiče nefungovali, tak jak by měli, tak jsem se o sebe musela umět postarat i před tím, než jsem byla umístěna do dětského domova. Proto si myslím, že mě domov na samostatnost dostatečně nepřipravil. Po odchodu, když jsme se s přítelem nastěhovali do pronajatého bytu, tak mi se vším pomohla jeho máma.“

Z odpovědí respondentek je značné, že většinu kliente domov na další samostatný život dostatečně nepřipravil. Většinou se naučili až sami po odchodu nebo když bydleli sami ve startovacím bytě v rámci domova. A doposud se hodně věcí neustále učí sami, vzhledem k tomu, co jim život přinese. Pouze jedna respondentka odpověděla, že ji domov na samostatný život připravil dostatečně.

5) Obával/a jste se něčeho před odchodem z dětského domova?

Další otázkou jsme se zabývali právě odchodem z domova a tím, zda se respondentky něčeho obávaly před odchodem z dětského domova.

Informantka I. – „Ano, obávala jsem se hlavně toho, abych měla všechny dokumenty a všechny formality v pořádku.“

Informantka II. – „Bála jsem se, že to nezvládnou, že zůstanu sama, bez peněz, bez podpory. Že se vlastně nemůžu nikam vrátit například k rodičům atd.“

Informantka III. – „Bála jsem se hlavně toho, jestli budeme s partnerem zvládat platit nájem a zda nám budou stačit naše finanční prostředky, protože jsem neměla vůbec přehled o tom kolik, co stojí.“

Informantka IV. – „Vůbec ne, protože jsem měla přítele a jeho rodinu, ve kterých jsem cítila jistotu a když jsem potřebovala s něčím pomoci nebo něco zařídit, tak mi s tím pomohli.“

Pouze jedna respondentka na danou otázku odpověděla, že se ničeho neobávala. A další tři respondentky odpověděly, že měly obavy. Z toho dvě respondentky se bály nejvíce financí a toho, zda všechno samy zvládnou a jedna respondentka se bála toho, zdali bude mít v pořádku všechny formalities, co se týče dokumentů apod. Dále se většina dotazovaných respondentek shodla na tom, že v domově nebyly vedeny k finanční gramotnosti, v čemž spatřujeme velký problém.

6) Měl/a jste dostatečné finanční prostředky na to se osamostatnit?

Další otázka se týkala financí, zda dotazované měly dostatečné finanční prostředky na to, aby se osamostatnily. Dostatečnými finančními prostředky jsou myšleny například finance na bydlení (podnájem a další poplatky s tím spojené, vybavení bytu), na stravu a na celkové uspokojení základních životních potřeb jedince

Informantka I. – „Ano, měla.“

Informantka II. – „V době papírového odchodu jsem měla stálou práci a dostala jsem od DD 15 000 Kč. Spíše mi pomohl materiální dar od nadace Terezy Maxové cca 27 000 Kč na elektrospotřebiče – koupila jsem si za to pračku, ledničku, mikrovlnou troubu, žehličku na prádlo a vysavač.“

Informantka III. – „Dostala jsem 15 000 Kč od domova ale to mi určitě nestačilo, protože za to si člověk nenajde ani byt, když se musí platit kauce, provize realitní kanceláři atd. Nebýt přítelovi rodiny, tak bychom na nic neměli i přesto že on vydělával.“

Informantka IV. – „Ano, dostala jsem od dětského domova finanční obnos v hodnotě 15 000 Kč.“

Všechny respondentky dostaly od dětského domova finance v hodnotě 15 000 Kč, ale většina se shodla na tom, že do začátku je tato částka velice nízká. Jedna respondentka by byla pro částku alespoň 30 000 Kč, aby si jedinec mohl například pronajmout byt a koupit si alespoň základní vybavení. Pouze jedna respondentka využila také finanční pomoci nadace Terezy Maxové.

7) Měl/a jste zajištěné bydlení před odchodem z dětského domova?

V další otázce jsme se ptali na to, zda informanti měli zajištěné bydlení před tím, než z domova odešli.

Informantka I. – „Ano, po odchodu z domova jsem se přestěhovala k příteli.“

Informantka II. – „Bydlela jsem již pár měsíců s přítelem momentálně už s manželem.“

Informantka III. – „Ano, stěhovala jsem se s přítelem do pronajatého bytu 1+1.“

Informantka IV. – „Ano, našli jsme si s přítelem pronájem, kam jsem se hned po odchodu z domova nastěhovala.“

Při této otázce všechny respondentky odpověděly stejně a to tak, že bydlení měly zajištěné u přítele. Takže bydlení pro ně nebyl problém, a měly kam jít. V případě, že by jedinec neměl tu možnost se k někomu nastěhovat, tak jedním z řešení mohou být například domy na půl cesty. Bydlení je jedním z nejdůležitějších aspektů při adaptaci na samostatný život.

8) Využil/a jste pomoci nějakých služeb pro mladistvé po odchodu z dětského domova?

Další otázka se týkala toho, zda informantky využily pomoci nějaké služby pro mladistvé, které poskytuje například stát, po odchodu z dětského domova. Na tuto otázku jsme se ptali, abychom zjistili, zda jedinci, kteří odcházejí z dětského domova, využívají nějaké pomoci, která jim je nabízena.

Informantka I. – „Využila jsem startovacího balíčku od domova – který činil finanční obnos.“

Informantka II. – „Využila jsem právě toho daru od nadace Terezy Maxové, jinak ne.“

Informantka III. – „Ne, nevyužila.“

Informantka IV. – „Ne žádné pomoci jsem nevyužila.“

Pouze jedna respondentka využila pomoci, která přišla mimo dětský domov, a to od už výše zmíněné nadace Terezy Maxové. Jedna respondentka zde zmínila startovací balíček od dětského domova v hodnotě 15 000 Kč, ale tento balíček dostaly všechny respondentky. Z toho vyplývá, že tři respondentky, žádné jiné pomoci.

9) **Jaká je vaše současná situace? Co nyní děláte, kde bydlíte?**

Následující otázka se týkala současného života respondentek, ptali jsme se na to, co nyní dělají, kde pracují a celkově jak v současné době žijí. Tato otázka, se zaměřuje na to, jaký dopad měl život v dětském domově na život jedince, zda se po odchodu dokázal sám o sebe postarat.

Informantka I. – „Nyní jsme s přítelem dokončili rekonstrukci bytu, a jsem na mateřské dovolené se svým čtyřměsíčním synem.“

Informantka II. – „Momentálně je to asi 2 a půl roku co jsem z DD odešla a jsem vdaná. Přišla jsem o práci ve zkušební době, změnila jsem práci z důvodu lepšího zaměstnání a nevyplatilo se mi to. Nyní jsem vedena na úřadu práce, protože jsem otěhotněla a jsem bez šance si najít práci. Nikdo nechce zaměstnat těhotnou ženu. Stavíme baráček, kam se budeme za dva měsíce stěhovat.“

Informantka III. – „Nyní jsem spokojená a šťastná. Uvědomila jsem si hodně věcí. Nyní jsem si našla nového partnera, žijeme v pronajatém bytě a mám čtyřletého syna.“

Informantka IV. – „Jsem teď už 3 roky vdaná a s manželem jsme spolu 7 let a máme dvouletého syna. Máme hypotéku na byt a jsem spokojená.“

Z odpovědí všech dotazovaných vyplývá, že nyní žijí spokojený a šťastný život. Všechny respondentky žijí se svým partnerem, tři informantky již mají dítě a jedna informantka se brzy také stane maminkou. Z těchto odpovědí můžeme usoudit, že ačkoliv informanti vyrůstali v dětském domově, nebo tam strávili alespoň část svého života, tak se dokázali postavit na vlastní nohy a nyní žijí spokojený život.

10) **Co Vám v dětském domově vyhovovalo a co Vám dětský domov „dal“?**

V další otázce jsme se ptali na to, co informantkám v dětském domově vyhovovalo a na to, co jim dětský domov dal. Tato otázka byla do rozhovoru zařazena z důvodu stanovení cílů práce, kdy jedním z cílů je právě to, co klientům v dětské domově vyhovovalo a co nikoliv.

Informantka I. – „Byla jsem ráda, že jsem v bezpečí, v teple, mám co jíst, můžu jezdit na výlety, do zahraničí, můžu chodit do kroužků, prostě vše, co bych doma neměla a nemohla.“

Informantka II. – „Dětský domov mi dal především vzdělání a umožnil mi udělat si řidičský průkaz. DD mi také pomohl s exekucemi, které jsem měla díky rodičům.“

Informantka III. – „Uvědomit si to, co člověk má a vážit si toho, a to že když něco chci tak si na to musím vydělat, že nic není zadarmo.“

Informantka IV. – „Vyhovovalo mi, že jsem měla zajištěny základní potřeby jako oblečení, jídlo nebo třeba školní potřeby. Protože to jsem z vlastního domu neznala.“

U této otázky se setkáváme už s rozdílnými odpověďmi. Dvě respondentky odpověděly, že jim vyhovovalo především to, že jim byly uspokojeny základní potřeby, tak jak to z jejich vlastního domova neznaly. Další respondentka odpověděla, že díky dětskému domovu, mohla pokračovat ve svém studiu na vysoké škole, nebo jsme se také setkali s odpovědí, že respondentka mohla navštěvovat různé kroužky, což by ve své biologické rodině nemohla. Jedna respondentka odpověděla, že díky životu v dětském domově, se naučila to, že si musí vážit toho co má, a když člověk něco chce, tak si to musí zasloužit, popřípadě si na to vydělat.

11) Co Vám v dětském domově nevyhovovalo a co Vám dětský domov „vzal“?

V další položce jsme se ptali na to, co mladým ženám v dětském domově nevyhovovalo a co jim dětský domov vzal. I tato otázka je do rozhovoru řazena na základě cílů práce.

Informantka I. – „Nevyhovovali mi někteří spolubydlíci a celkově předsudky ze stany veřejnosti o dětech z Dětského domova.“

Informantka II. – „Nevyhovoval mi ten režim v DD a některé povinné akce, kterých naštěstí nebylo moc. Blbě bylo i nošení dokladů za každou maličkost co jsem si koupila a schovávání všech dokladů.“

Informantka III. – „To že by vychovatelé měli některé věci hodnotit jinak. A nevyhovovalo mi to, že jsem neměla žádné soukromí – vychovatelé mohli kdykoliv přijít do pokoje bez zaklepání, a také mi nevyhovovala bezohlednost vychovatelů. Dále mi ještě nevyhovovalo to, že se vychovateli nemohlo věřit v tom, že když jsem přišla s nějakým problémem on se o to podělil s dalšími vychovateli a tím pádem to bohužel věděli všichni.“

Informantka IV. – „Nevyhovovaly mi vycházky, které byly do 20:00 hod., jelikož jsem přišla do domova až ve 14 letech tak jsem na to nebyla zvyklá a bylo to pro mě nepředstavitelné a celkově ten režim v domově mi nevyhovoval.“

Většina informantek odpověděla, že jim v dětském domově nevyhovovalo to, že neměly žádné soukromí a dále režim, který byl v domově nastavený. Také se zde objevila odpověď, jako bezohlednost vychovatelů, nebo předsudky o dětech z DD.

12) Vracíte se do dětského domova na návštěvy? Jste s někým v kontaktu?

V poslední otázce jsme se ptali na otázku, zda jsou informanti v kontaktu s dětským domovem. Zde jsme se zaměřili na to, jaký vztah mají nyní respondenti s pracovníky dětských domovů.

Informantka I. – „Ano jsem, a ráda do domova chodím na návštěvy.“

Informantka II. – „Do DD domova se vracím sporadicky. Spíše jen oznámit hlavní změny. Jinak s vedením dětského domova nemám dobré vztah

Informantka III. – „Ano, pravidelně se scházíme s kamarády. Do domova se ráda vracím na návštěvy i přesto že už tam jsou jen tři vychovatelé, kteří tam byli za mě a mám dobrý vztah s ředitelem domova.“

Informantka IV. – „Na návštěvy do dětského domova chodím ráda.“

Zde informantky odpověděly, že jsou v kontaktu jak s vychovateli, tak s kamarády. Všechny dotazované na dětský domov rády vzpomínají, i když to tam vždy nebylo úplně „růžové“. Z odpovědí respondentek je zřejmé, že i přes to, že život v dětském domově nebyl poněkud jednoduchý, tak se tam rády vracejí a nyní na něj rády vzpomínají. Což si myslím, že je velice pozitivní, že klienti vyrůstající v dětském domově mají kladný vztah s vychovateli, protože jim v dětství nahrazovali jejich rodiče.

6 Shrnutí výsledků výzkumného šetření

Celkem jsme uskutečnili rozhovor se čtyřmi absolventy dětského domova. Se všemi účastnicemi rozhovorů jsme se dohodli na osobním setkání, které proběhlo v kavárnách, a rozhovory vždy trvaly cca hodinu, kdy na začátku byly slečny seznámeny s tím, že budou rozhovory nahrávány pro další zpracování a poté jsme se už dali do jednotlivých otázek. Tři respondentky žily v dětském domově v Olomouci a jedna respondentka žila v dětském domově v Zábřehu. Hlavním cílem práce bylo zjistit, čeho se mladí lidé obávali po odchodu z domova a jak jim s přípravou pomohli zaměstnanci zařízení. Práce měla další dva dílčí cíle, a to:

- 1) zjistit, co mladým lidem v dětském domově vyhovovalo a co naopak nikoliv, co by se mělo z jejich pohledu změnit,
- 2) vytvořit návrhy, co by se mělo v ústavní výchově změnit, aby mladí lidé byli dostatečně připraveni na odchod z ústavu a následně schopni žít smysluplný a samostatný život a aby se o sebe dokázali sami postarat.

Zvolené téma bylo poměrně těžké zkoumat, často docházelo k situacím, kdy účastnice výzkumného šetření odcházely od tématu, nebo na některé otázky se nám dostalo jen krátké odpovědi. Výzkumné šetření jsme realizovala pomocí kvalitativní metody, polostrukturovaného rozhovoru, který má částečnou osnovu, a zároveň se lze na otázky doptat vzhledem k dané situaci.

Cíle práce:

Čeho se mladí lidé obávali po odchodu z domova a jak jim s přípravou pomohli zaměstnanci zařízení?

Ze slov respondentek vyplývá, že nejvíce se obávaly toho, zda se zvládnou samy postavit na vlastní nohy. Problém viděly také v tom, že už se vlastně nemají kam vrátit, že je teď všechno už jen na nich. Obávaly se také toho, zda mají v pořádku všechny formality a dokumenty spojené s odchodem z dětského domova. Všechny respondentky se po odchodu z domova stěhovaly ke svému příteli, takže pomoc od domova v podstatě nepotřebovaly.

Co mladým lidem v dětském domově vyhovovalo a co naopak nikoliv, co by se mělo z jejich pohledu změnit?

Na základě poskytnutých rozhovorů lze odpovědět, že respondentkám vyhovovalo především to, že měly poskytnuty základní potřeby a mohly se cítit v domově v bezpečí. Většina

respondentek se do dětského domova dostala až v pozdějším věku a z toho důvodu jim nevyhovoval režim, který byl v DD nastaven, protože na to nebyly zvyklé. A na otázku, co by se mělo změnit, z odpovědí respondentek vyplývá, především to, že by vychovatelé s dětmi měli více komunikovat a více se o děti zajímat. Děti by z vychovatelů měli cítit jistotu a neměli by mít strach se na vychovatele kdykoliv obrátit se svými problémy.

Návrhy, co by se mělo v ústavní výchově změnit, aby byli mladí dospělí dostatečně připraveni na odchod z ústavu a následně schopni žít smysluplný a samostatný život.

Z rozhovorů uskutečněných s absolventkami dětských domovů vyplývá, že by se měl změnit především přístup vychovatelů k dětem. Z rozhovorů je značné, že jedinci nemají přehled například o tom, kolik, co stojí – vychovatelé by měli děti více vést k finanční gramotnosti. Vychovatelé by měli být dětem či dospívajícím nápomocni ve všech situacích, a děti by v nich měli mít jistotu, že se na ně mohou kdykoliv obrátit a že jim vychovatelé vždy pomůžou, pokud je to v jejich silách.

Všechny respondentky velice rády vzpomínají na život v dětském domově a rády se scházejí jak s kamarády, tak s vychovateli. Respondentky jsou nyní šťastné a spokojené se svými životy. Spolupracovat se všemi účastnicemi rozhovorů bylo velice příjemné. Tímto bychom jim chtěli velice poděkovat za spolupráci.

6.1 Limity výzkumného šetření

Tato práce je výsledek rozhovorů s informantkami, které podstatnou část svého dospívání strávili v dětském domově. Autorka se domnívá, že již existují práce věnující se podobným tématům a i přesto, se rozhodla toto téma rozšířit a objasnit tak další informace, které jsou s odchodem dětí z dětského domova spojené.

Existují zde limity, které je potřeba si uvědomit a zamyslet se nad nimi. Jedním z těchto limitů může být to, že rozhovory byly provedeny jen se čtyřmi informantkami, což může zkreslit výsledek vyhodnocení rozhovorů. Dalším limitem by mohlo být to, že se nám ozvaly absolventky pouze ze dvou dětských domovů v České republice, a to z Olomouce a ze Zábřehu na Moravě. Autorka se ale zamýšlí nad tím, že tyto limity nemusí být zcela relevantní, protože nejen publikace, ze kterých čerpala ale i již existující výzkumy na podobná témata se shodují na tom, že výsledky výzkumných šetření jsou vždy spíše negativní a mnoho již dotazovaných

absolventů dětských domovů se tak shoduje na tom, že příprava na samostatný život není bohužel dostatečná.

Diskuze

Z provedeného výzkumného šetření je patrné, že rodinné zázemí a rodinná situace je u lidí velice zásadní v tom smyslu, jak se bude jejich život dále vyvíjet po ukončení ústavní péče. Velmi významným faktorem, je také to, v jakém věku byly děti do ústavní péče umístěny. Jak již plyne z uskutečněných rozhovorů, můžeme mezi zásadní problémy absolventů zařadit schopnost udržet si zaměstnání, navazování kvalitních vztahů, a především finanční gramotnost.

Jedním z dalších znaků, který má vliv na pozdější život, je vývoj osobnosti během životních etap jedinců. V dětství, pubescenci i v adolescenci má významný vliv také výchova jednice na utváření jeho kvalit života. Je důležité, aby dítě mělo ke komu vzhlížet a aby mu byl někdo autoritou či vzorem – v rodinách mají tuto roli rodiče a v dětském domově tuto roli plní vychovatelé.

Další z okolností, které mají vliv na další vývoj jedince, je výběr studia. V dnešní době je široká nabídka vzdělávacích oborů, ale bohužel se setkáváme s tím, že děti z dětských domovů mají jen omezené možnosti anebo jim dětské domovy vůbec nedají na výběr. Dle našeho názoru by měly děti dostat možnost si vybrat obor, který chtějí studovat a měly by dostat šanci se svobodně rozhodnout. I přes to, že studijní výsledky těchto dětí jsou často průměrné nebo dokonce podprůměrné, zde ale nastává otázka, zda jsou děti ke studiu správně motivovány. Zde je opomíjen fakt, že výběr správné školy je pro tyto děti velice zásadní a mnohdy do značné míry ovlivňuje jejich budoucí život. Vzhledem k tomu, že tyto děti nemají nikoho za zády a nemají dostatečné zázemí, tak je důležité, aby je jejich studijní obor bavil a naplňoval.

Z rozhovorů vyplývá, že všechny dětské domovy se do jisté míry snaží dětem pomoci při stratu do „nového“ života, ale bohužel ihned po odchodu z dětského domova zůstává veškerá zodpovědnost je jen na mladém dospělém, který si mnohdy neví rady, jak dál. Dětem se najednou změní způsob života a musí se v něm naučit žít.

Z rozhovorů plyne, že by vychovatelé měli děti více seznamovat s tím, jak to například chodí v případě, že si najdou nějaké bydlení, že budou muset platit nájem, ale také výdaje za elektřinu, za vodu a další poplatky spojené s bydlením. Aby jedinci věděli, že pronajmout si byt nekončí pouze tím, že zaplatím nájem a nemám další starosti. S finanční gramotností jsou spojeny také nákupy potravin, z odpovědí respondentů vyplývá, že po odchodu z domova neměli dostatečný přehled o tom, kolik například stojí nákup potravin, které jedinec potřebuje

k uvaření oběda. Děti především v dospívajícím věku by tedy měli mít možnost jít nakoupit s vychovateli potraviny a poté si společně uvařit oběd, aby měli větší přehled o tom, kolik, co stojí a aby je to po odchodu z domova nezaskočilo. Dalším a posledním návrhem by mohlo být to, že by vychovatelé měli děti učit nějaký smysluplný systém úklidu. Jelikož většina dětí to z vlastního domova neznala. Určitě by bylo přínosem, kdyby se na tuto přípravu v domovech více dbalo a dohlíželo, aby později nedocházelo k situacím, kdy si mladý dospělí neví rady a nezbyvá mu nic jiného, než se obrátit na vychovatelky a požádat je o pomoc. Po setkání s účastníky rozhovorů si myslíme, že by bylo vhodné přemýšlet také o nových opatřeních, která by mohla s přípravou na samostatný život pomoci. Napadá nás například, jak již existuje péstounská péče na přechodnou dobu pro malé děti, tak tuto možnost realizovat také pro absolventy dětských domovů. Mohli by existovat poskytovatelé, kteří by těmto čerstvým absolventům poskytli pokoj k pronájmu s tím, že by se jedinec mohl kdykoliv poradit právě s poskytovatelem této služby. Nedokážeme ale posoudit, zda je tato možnost reálná, ale myslíme si, že by jistě absolventům mohla pomoci ve startu do nového života mimo brány dětského domova.

Jsme přesvědčeni, že by bylo dobré se tímto směrem dále ubírat. Po rozhovorech se všemi dospělými, vyplynulo, že život v ústavní péči je bohužel nemůže připravit stejně tak kvalitně jako péče ve vlastní rodinně.

Díky rozhovorům uskutečněným s klienty jsme zjistili různé pohledy na danou situaci. Z rozhovorů jsme se dozvěděli, že některým informantkám nevyhovoval režim, který byl v dětském domově. O tomto se zmiňuje rovněž autorka Běhounková (2012) ve svém výzkumu: „*Klientům vadila nedostatečná volnost a kontrola v dětském domově.*“ (Běhounková, 2012, str. 160) Dále je možné z rozhovorů vyvodit, že informantky si bydlení našli samy. Jen jedna informantka nejdříve využila možnosti startovacího bytu, kde měla možnost se mnoho věcí sama naučit. O této možnosti bydlení se ve svém výzkumu také zmiňuje Běhounková, která tvrdí, že v zájmu přípravy na budoucí samostatný život dítěte může být v zařízení zřízena jedna nebo více samostatných bytových jednotek pro ubytování jednotlivých dětí, jež se připravují na odchod z institucionální výchovy. (Běhounková, 2012) Dále jsme se z rozhovorů dozvěděli, že se informantky stěhovaly ke svému příteli nebo, že si hledaly bydlení právě se svými partnery a v tom to měly jednodušší, než kdyby na všechno byly samy. Což nám potvrzuje také tvrzení, které uvádí Knoblauch, (2013) ve své studii: „*Když se spojíte s druhými, můžete dokázat více než každý sám.*“ (Knoblauch, 2013, s. 177)

Závěr

Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a na část praktickou. Teoretická část práce je rozdělena na tři kapitoly. V první kapitole se zabýváme celkově ústavní výchovou. Vymezili jsem si co je to ústavní a ochranná výchova. Jaké mohou být důvody nařízení ústavní výchovy a také jsme si v této kapitole popsali zařízení pro výkon ústavní či ochranné výchovy. Druhá kapitola je zaměřena na osobnost adolescenta vyrůstajícího v ústavním zařízení. V podkapitolách jsme se zaměřili na fyziologické změny a emoční vývoj jedince. A dále jsme se ve třetí kapitole zaměřili na psychickou deprivaci a na psychiku dítěte vyrůstajícího v ústavním zařízení. Ve třetí kapitole jsme se zaměřili na ukončení ústavní a ochranné výchovy, které ve většině případů nastává zletilostí dítěte. Dále jsme si zde popsali potřeby dětí odcházejících z ústavů, kam řadíme především bydlení, zaměstnávání a finance. V závěru třetí kapitoly jsme si popsali pomoc mladým lidem při odchodu z ústavů jak ze strany domovů, tak ze strany neziskových organizací.

Ve druhé části své práce jsem se zaměřila na výzkumné šetření. Cílem práce bylo zjistit, zda dětský domov mladé dospělé dostatečně připravil na samostatný život a co dětem v dětském domově vyhovovalo a zároveň vytvořit návrhy, co by mohli pracovníci dětských domovů změnit. K výzkumnému šetření jsem použila formu polostrukturovaných rozhovorů se čtyřmi bývalými klienty dětských domovů.

Pro naši bakalářskou práci bylo nejdůležitější zjištění to, že většina klientek se shodla na tom, že je dětský domov dostatečně nepřipravil na samostatný život. I přes to, že se dětské domovy snaží co nejvíce své svěřence na samostatný život připravit tak to bohužel není dostatečné. Často je velice opomíjena důkladná příprava čímž myslíme například absolvování zkušebních pobytů, týdenní příprava, kdy by docházelo k předávání informací a postupné předávání zodpovědnosti na dítě. Příprava často probíhá bohužel pouze formou rozhovorů a neoficiálního povídání si s vychovateli. Nejčastějším problémem pro všechny klienty dětského domova je finanční gramotnost a každodenní péče o domácnost. A to především z toho důvodu, že v dětském domově měli stravu a úklid zajištěn právě díky zařízení. Klienti si nemuseli sami vařit a nemuseli ani platit nájem, a proto je to po odchodu tolik překvapilo. Odchod z ústavního zařízení je pro klienta velice důležitým mezníkem v jeho životě, a proto jeho zvládnutí hraje opravdu důležitou roli v celém životě jedince a na základě toho se také odvíjí jeho další životní etapy. Často mají mladí lidé také nereálnou představu o životě. Tito lidé jsou v mnoha případech bezradní a neumí si své záležitosti vyřizovat sami a často se tak vrací pro pomoc za

vychovateli do domovů. Jedinci jsou mnohdy nesamostatní a vlivem emočního strádání mnohdy bývají také deprimovaní. Mladí lidé, kteří opustí dětský domov, jsou tak často postaveny před velkou výzvou, vyřešit tento problém a měli by se k tomu postavit čelem a začít jej řešit. Pokud si klient nezvládne po odchodu z ústavu zajistit všechny nezbytné náležitosti, tak to často vést k následné trestné činnosti.

Seznam použité literatury a zdrojů

BĚHOUNKOVÁ, L., 2012. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči*. Vyd. 1. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze ve vydavatelství Togga, ISBN 978-80-87652-87-9.

BITTNER, P., et al., 2007. *Děti z ústavů! Právní a psychologické dopady ústavní výchovy z pohledu ochrany rodiny a nejlepšího zájmu dítěte*. 1. vydání. Brno: Liga lidských práv. ISBN 978-80-903473-4-2.

DISMAN, M., 2007. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 1.vydání. Praha: nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-0139-7.

DUNOVSKÝ, J., a kol., 1989. *Sociální pediatrie*. 1. vydání. Praha: Avicentrum, zdravotnické nakladatelství, n.p. ISBN 80-7169-254-9.

HELUS, Z., 2004. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele a rodiče*. 1. Vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-888-0.

HRDLIČKOVÁ, V.; PÁVKOVÁ, J., 1987. *Výchovně vzdělávací práce v dětských domovech*. 1. vyd. Praha: státní pedagogická nakladatelství. ISBN 14-554-87.

HYMPL, J., CECHL, P., 2013. *Hejno bílých vran aneb Když opustíte děcák*. Praha: nakladatelství Maxdorf s.r.o., ISBN 978-80-7345-371-8.

JESENSKÝ, P., 2014. *Dítě s problémovým chováním a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy*. 1. vydání. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-534-9.

KELNAROVÁ, J., MATĚJKOVÁ, E., 2010. *Psychologie: pro studenty zdravotnických oborů*. 1. Vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-2473-270-1.

KŘÍSTEK, A., 2017. *Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a o preventivně výchovné péči. Komentář.*, 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7552-821-6

LANGMEIER, J., MATĚJČEK, Z., 2011. *Psychická deprivace v dětství*. 4. Dopln. vyd. V nakl. Karolinum 1. Vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1983-5.

- KNOBLAUCH, Jörg. *Cíle v pracovním i osobním životě*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2013. 190 s. ISBN 978-80-262-0346-9.
- MACEK, P., 1999. *Adolescence: Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. 1. Vyd. Praha: Portál, ISBN 80-7178-348-X.
- MATĚJČEK, Z., 1994. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. 1. vydání. Praha: Portál. ISBN 80-85282-83-6.
- MATĚJČEK, Z., a kol., 1999. *Náhradní rodinná péče*. 1. vydání. Praha: Portál. ISBN 80-7178-304-8.
- MATĚJČEK, Z., a kol., 2002. *Osvojení a pěstounská péče*. 1. vydání. Praha: Portál. ISBN 80-7178-637-3
- MATOUŠEK, O., 1999. *Ústavní péče*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, ISBN 80-8585-076-1.
- MATOUŠEK, O., 2003. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-7178-548-2.
- MATOUŠEK, O., 2003. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). ISBN 80-86429-19-9.
- MIOVSKÝ, M., 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vydání. Praha: Grada. ISBN 80-247-1362-4.
- MUSILOVÁ, M., 2003. *Případová studie jako součást pedagogické praxe*. 2. upravené vydání. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-0749-3.
- PAZLAROV, H., a kol. 2016. *Pěstounská péče, manuál pro pomáhající profesí*. 1. vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1020-7.
- PŘÍHODA, V., 1967. *Ontogeneze lidské psychiky II: vývoj člověka od patnácti do třiceti let*. 1. vydání. Praha: SPN, ISBN 14-622-74.
- PTÁČEK, Radek a kol., 2011. *Vývoj dětí v náhradních formách péče*. 1. Vyd. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, ISBN 978-80-7421-040-2.
- PUGNEROVÁ, M.; KVINTOVÁ, J., 2016. *Přehled poruch psychického vývoje*. 1. vydání. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5452-9.

PURVIS, Karyn B., David R. CROSS a Wendy Lyons SUNSHINE., 2013. *Dítě v nové rodině*. Praha: Grada, ISBN 978-80-247-4535-0.

SEIDLER, P.; KURINCOVÁ, V., 2005. *(In)akosti v edukačním prostředí*. 1. vydání. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa. ISBN: 80-8050-839-9.

SEKERA, O., 2009. *Identifikace profesních aktivit vychovatelů výchovných ústavů a dětských domovů.*, 1.vydání. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. ISBN 978-80-7368-728-1.

SOBOTKOVÁ, I., 2003. *Pěstounské rodiny: jejich fungování a odolnost*. 1. vydání. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. ISBN 80-86552-62-4.

SOBOTKOVÁ, I., 2007. *Psychologie rodiny*. 1. vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-250-8.

ŠAFRATOVÁ, I., 2008. *Individuální plánování služeb u ohrožených dětí a mladistvých s důrazem na děti odcházející z ústavní výchovy*. Praha: Občanské sdružení Člověk hledá, ISBN 978-80-254-2756-9.

ŠLESINGEROVÁ, K., 2005. *Jací mladí lidé odcházejí z dětských domovů. Závěry z výzkumu o situaci mladých lidí po odchodu z dětských domovů*. Děti a my, č.35, s 37-43.

ŠVANCAR, Z.; BURIÁNOVÁ, J., 1988. *Speciálně-pedagogické problémy ústavní a ochranné výchovy*. 1. vydání. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství.

VÁGNEROVÁ, M., 2005. *Vývojová psychologie I: dětství a dospívání*. 1. vydání. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0956-8.

VÁGNEROVÁ, M., 2014. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. 1. vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0696-5.

VAŠŤATKOVÁ, J.; VYHNÁLKOVÁ, P., 2008. *Rodina a náhradní rodinná péče*. 1. vyd. Olomouc: Hanex. ISBN 978-80-7409-013-4.

ZEMAN, P., 2009. *Praxe v oblasti rozhodování o nařízení ústavní výchovy a uložení ochranné výchovy*. 1. vydání. Praha: Kufř s.r.o. ISBN 978-80-7338-081-6

ZEZULOVÁ, D., 2012. *Pěstounská péče a adopce*. 1. vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0065-9.

Zákon 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění účinném k 1.1.2018.

Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění účinném k 1.7.2019.

Zákon 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném k 1.7.2020.

Zákon 452/1992 Sb., o pěstounské péči (úplné znění, jak vyplívá z pozdějších změn a doplnění).

Zákon 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění účinném k 1.1.2014.

Internetové zdroje

HALTUFOVÁ, L. *Ústavní výchova a co dál?* Olomouc, 2015. Dostupné z: <https://library.upol.cz/i2/i2.entry.cls?ictx=upol&plang=cs&pretty=csg&repo=upolrepo&key=18910222099>. Bakalářská práce.

IPSOS Přední agentura pro výzkum trhu a veřejného mínění v České republice (online) 2016 (cit.2016-04-02) Dostupné z: <http://www.ipsos.cz/jsou-na-odchod-dobezneho-zivota-pripraveny-deti-z-detskych-domovu/>.

KOUKOLOVÁ, G. *Inkluze absolventů dětských domovů.* Olomouc, 2016. Dostupné z: file:///C:/Users/Petra/Desktop/ŠKOLA/bakalářka/Bakal_sk_prce.PDF. Bakalářská práce.

KOPŘIVOVÁ, L. *Odchod dětí z dětského domova.* Brno, 2006. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/68622/pedf_m/DP_Koprivova.pdf. Diplomová práce.

VOTOČKOVÁ, M. *Víte, co je to OSPOD?* 2016. Dostupné z: <https://poradimesi.cz/urady/vite-co-je-ospod/>

Hospodářská a kulturní studia, Česká zemědělská univerzita v Praze, *Jsou děti z dětského domova připraveny na integraci do běžného života?* [online] 2016 [cit. 2020-06-28] Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/integrace_deti_z_detskeho_domova_do_bezneho_zivota#integrace_do_spolecnosti.

Vstup dospívajícího dítěte do samostatného života je těžký. Z dětského domova dvojnásob [online]. 2019 [cit. 2020-06-28] Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/vstup-dospivajiciho-ditete-do-samostatneho-zivota-je-tezky-z-detskeho-domova-dvojnásobne-183.html>

Můj byt. [online]. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://www.mujsbyt.org/clanek.php?menu=13&menu1=18&menu2=10&menu3=28>

Spolu dětem: obecně prospěšná společnost. [online]. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://www.dejmedetemsanci.cz/files/brozura.pdf>

Dětský domov Nepomuk. *Vnitřní řád*. [online]. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://www.dd.nepomuk.cz/search.php?rsvelikost=sab&rstext=all-phpRS-all&rstema=6>

Café Rozmar. [online]. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://cafe-rozmar.cz/>

Středisko náhradní rodinné péče. *Start do života a peníze pro život*. [online]. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/start_do_zivota_a_penize_pro_zivot.htm

Kojenecké ústavy na počátku roku 2019 [online]. 2019 [cit. 2020-12-05]. Dostupné z: https://www.ditearodina.cz/images/Lumos_kojenecke_ustavy_2019.pdf, 2019)

Víte, co je OSPOD? [online]. 2016 [cit. 2020-12-05]. Dostupné z: <https://www.google.com/amp/s/poradimesi.cz/urady/vite-co-je-ospod/amp/>, 2016)

Seznam příloh

Příloha č. 1: Otázky k rozhovoru

Příloha č. 2: Informovaný souhlas

Příloha č. 3: Přepis rozhovoru respondentky číslo III

Příloha č. 1: Otázky k rozhovoru

Základní informace o respondentovi

1. Kolik Vám je let?
2. Jak dlouho jste v dětském domově žil/a? V kolika letech si odešel/odešla?
3. Jaký byl důvod umístění do dětského domova a v kolika letech jste byl/a do domova umístěn/a?

Život v dětské domově – jaké to tam bylo

4. Co by měli vychovatelé či jiní pracovníci DD změnit?
5. Co Vám tam vyhovovalo? Co Vám dětský domov dal?
6. A co naopak nevyhovovalo? Co Vám dětský domov vzal?
7. Co by se měnit určitě nemělo?
8. Co Vám chybělo?

Přechod z domova – bydlení, zaměstnání, vztahy

9. Připravil Vás DD na samostatný (budoucí) život?
10. Obával/a jste se něčeho před odchodem z domova?
11. Měl/a jste dostatečné finanční prostředky na to se osamostatnit?
12. Co jste dělal/a když si z domova odešla?
13. Pomohli Vám s hledáním práce ještě před odchodem z domova?
14. Měl/a jste zajištěné bydlení před odchodem z domova?
15. Využil/a jste pomoci nějakých služeb pro mladistvé po odchodu z domova? Pobíral/a jste nějaké dávky?
16. Překvapilo Vás něco po odchodu z dětského domova?
17. Současná situace?
18. Vztahy? Máte přítele/přítelkyni? Rodinu?
19. Vracíte se do dětského domova? Scházíte se s někým z domova?

Příloha č. 2: Informovaný souhlas

Informovaný souhlas s poskytnutím výzkumného rozhovoru a jeho následným využitím pro účely bakalářské práce – Přípravenost jedinců v ústavní výchově na samostatný život

Podle zákona č.101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, uděluji Petře Kroupové souhlas se zpracováním osobních a citlivých údajů ke studijním a vědeckým účelům, poskytnutých během projektu *Přípravenost jedinců v ústavní výchově na samostatný život* v rámci bakalářské práce na katedře speciálně pedagogických studií pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Podpisem vyjadřuji studentce svůj souhlas s následujícími body:

- Byl/a jsem informován/a o účelu rozhovoru, kterým je sběr dat pro potřeby výzkumu bakalářské práce Petry Kroupové s názvem *Přípravenost jedinců v ústavní výchově na samostatný život*. Cílem výzkumu je identifikace názorů knihovníků pracujících v dětských odděleních veřejných knihoven na filtrování internetového obsahu.
- Souhlasím s nahráváním následujícího rozhovoru a jeho následným zpracováním. Zvukový záznam rozhovoru nebude poskytnut třetím stranám a po přepsání bude vymazán. Transkripce bude přístupná pouze komisi u obhajoby bakalářské práce, jinak nikomu až na části citovány v textu práce, který bude volně dostupný online.
- Byl/a jsem obeznámen/a s tím, jak bude s rozhovory nakládáno a jakým způsobem bude zajištěna anonymita i po skončení rozhovorů, která znemožní identifikaci mé osoby. Nikde nebude uvedeno mé jméno či jiné osobní údaje, díky kterým bych mohl/a být identifikován/a.
- Dávám své svolení k tomu, aby výzkumnice použila rozhovor pro potřeby své bakalářské práce a některé části v ní může citovat, zvuková nahrávka a transkripce rozhovoru však bude po ukončení výzkumu smazána.

V dne

Podpis respondenta:

Podpis výzkumníka:

Příloha č. 3: Přepis rozhovoru respondentky číslo III

Ostatní rozhovory jsou uloženy v archivu autorky práce.

Základní informace o respondentovi

1. Kolik Vám je let?

- 25

2. Jak dlouho jste v dětském domově žil/a? V kolika letech jste odešel/odešla?

- 5 let jsem žila v dětském domově a odešla jsem v 18,5 letech

3. Jaký byl důvod umístění do dětského domova a v kolika letech jste byl/a do domova umístěn/a?

- rodiče se o mě nestarali – matka i otec užívali návykové látky a otec byl pak ve vězení

- ve 13 letech

Život v dětské domově – jaké to tam bylo

4. Co by měli vychovatelé či jiní pracovníci DD změnit?

- více brát ohledy na děti, hlavně na ty starší a chtěli, aby starší vychovávali ty mladší

- přístup k dětem snažit se jim porozumět více s nimi komunikovat, kamarádi

s hranicemi – dítě by mělo vědět, že má nějaké hranice, ale taky aby vědělo, že může

za tím vychovatelem kdykoliv přijít s nějakým problémem a vědět že to nebudou

vědět všichni

- měli by více učit finanční gramotnosti, aby děti věděli kolik, co stojí a aby je vedli ke studiu

5. Co Vám tam vyhovovalo? Co Vám dětský domov dal?

- v dětském domově jsem se naučila mít úctu k věcem a vážit si toho, co člověk má a když člověk něco chce, tak si to musí zasloužit anebo si na to vydělat

6. A co naopak nevyhovovalo? Co Vám dětský domov vzal?

- nevyhovovalo mi to, že by vychovatelé by některé věci hodnotit jinak, například

abych mohla přespat u kamarádky, musela jsem bohužel lhát, že budu spát u babičky –

chytili mě – a byla jsem za to potrestaná, což je samozřejmě správně ale myslím, že by

vychovatelé mohli některé věci dětem dovolovat, pokud se nejedná o nějaké

problematická děcka nebo podobně

- nevyhovovalo mi také to, že jsem neměla skoro žádné soukromí – děti byly na

jednom patře a tety si pijí společně kafe – bezohlednost, žádné rozdělení podle věku,

vlezli do pokoje bez zaklepání atp.

7. Co by se měnit určitě nemělo?
 - přísný přístup – pevná ruka co v domově dobře fungovala
8. Co Vám chybělo?
 - především rodinné zázemí a to, že jsem si nemohla dovolit to co ostatní děti v mém věku
 - více se připravit na to co se bude dít venku
 - chybělo mi také to, že nás nevedli například k vaření, k úklidu a tak podobně abychom potom když jsme se osamostatnili, tady ty věci uměli a věděli, jak si máme všechno v domácnosti zorganizovat = příprava holek na život

Přechod z domova – bydlení, zaměstnání, vztahy

9. Připravil Vás DD na samostatný (budoucí) život?
 - no spíše ne, naučila jsem se to až postupem času, když jsem se odstěhovala...
10. Obávala jste se něčeho před odchodem z domova?
 - bydlela jsem už půl roku s partnerem, tak jsem už věděla, jak to funguje a tak
 - bála jsem se hlavně toho, jestli budeme zvládat platit nájem
 - tím že nás nepřipravili tak děcka nemají přehled o tom, jak to funguje venku
 - neuvědomila jsem si, že dám pryč třeba třičtvrtě platu
 - neměla jsem na jídlo, byla jsem těhotná,... vracela jsem se do děcáku, kde mi dávali jídlo po taji a ptali se mě, jak se tomu vyvarovat aby ostatní holky nedopadli jako já... ale teď bych tu situaci neměnila ...až teď si začínám užívat života, že si můžu dělat co chci ale uvědomuji si že k tomu patří samozřejmě i povinnosti
11. Měl/a jste dostatečné finanční prostředky na to se osamostatnit?
 - 15000 Kč od domova ale určitě mi to nestačilo a člověk si za to nenajde ani byt
 - náhradní bydlení mi neumožnili, do domu napůl cesty jsem nechtěla
 - pokud člověk nikoho nemá tak dopadne špatně, nemá kam jít
 - šli jsme s přítelem do bytu 1+1 a zaplatili jsme 3x 6,5 tisíc Kč kauci, první nájem a provizi realitce + jsme si museli koupit alespoň základní vybavení a na to opravdu 15000 Kč nestačí, bez přítele a jeho rodiny bych to určitě nezvládla
12. Co jste dělal/a když jste z domova odešla?
 - měla jsem brigádu v globuse, později jsem zde nastoupila na zkrácený úvazek, ale po 3 měsících jsem musela odejít na mateřskou
 - teď po ukončení mateřské jsem se zase vrátila do globusu
13. Pomohli Vám s hledáním práce ještě před odchodem z domova?

- Ano ale jen podle jejich uvážení na to podle toho, co si myslí že stačí, pomůžou se životopisem, a tady s těmi záležitostmi, ale je lepší si najít práci sama podle toho co tě baví, a ne podle toho co si myslí vychovatelé, že tě bude bavit
14. Měl/a jste zajištěné bydlení před odchodem z domova?
- tak jak už jsem říkala, stěhovali jsme se s přítelem do podnájmu a se vším nám pomohli přítelovi rodiče, jinak bychom to asi nezvládli, i když přítel měl stálou práci
15. Využil/a jste pomoci nějakých služeb pro mladistvé po odchodu z domova? Pobíral/a jste nějaké dávky?
- ne
16. Překvapilo Vás něco po odchodu z dětského domova?
- velice mě překvapilo kolik, co stojí a celkově finance... nikdy předtím jsem si neuvědomovala, že vlastně skoro celou výplatu dám jen za bydlení a za jídlo
- ve finanční gramotnosti vidím ten největší nedostatek dětského domova
17. Současná situace?
- nyní jsem velice spokojená a šťastná, přišla jsem na to, že se všechno dá dělat jinak
- rozešla jsem se s bývalým partnerem, otcem mého syna, a našla jsem si nového přítele se kterým jsem velice změnila můj postoj k životu
18. Vztahy? Máte přítele/přítelkyni? Rodinu?
- ano mám syna, který má 4 roky a partnera
19. Vracíte se do dětského domova? Scházíte se s někým z domova?
- scházíme se s kamarády pravidelně, mám dobrý vztah s ředitelem, ráda se tam vracím
- vychovatelé už tam jsou jen 3, ale ráda tam chodím a ráda vzpomínám, i když to tam nebylo stoprocentní, ale zachránil mě od toho, co bylo doma, normální život normálně žít a neskončit jako moje rodiče
- nebylo to tam jenom zlý a špatný
- mám hromadu vzpomínek jak s vychovateli, tak s kamarády

Anotace závěrečné práce

Jméno a příjmení:	Petra Kroupová
Katedra nebo ústav:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	PhDr. Lucia Pastieriková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2021

Název závěrečné práce:	Připravenost jedinců vyrůstajících v dětském domově na samostatný život
Název závěrečné práce v angličtině:	Preparedness of individuals for life outside institutional care
Anotace závěrečné práce:	Hlavním tématem práce je ústavní výchova a její příprava klientů na samostatný život. Zaměřuje se na systém ústavní péče a na důvody umístování dětí do zařízení ústavní péče a na přípravu na samostatný život a jeho problémy. Poukazuje na problém dětí po opuštění ústavní péče. Cílem práce je zjistit, zda domov klienty dostatečně připravil na samostatný život.
Klíčová slova:	Ústavní výchova, dětský domov, klient, příprava
Anotace v angličtině:	The main topic of work is institutional education and its preparation of clients for independent living. It focuses on the systém of institutional care and on the reasons for placing children in institutional care facilities and on preparation for independent living and its problems. He points to the problem of children after leaving institutional care. The aim of the work is to find out whether the home has sufficiently prepared the clients for independent living.
Klíčová slova v angličtině:	Institutional care, children's home, clients, preparation

Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: otázky k rozhovoru Příloha č. 2: informovaný souhlas Příloha č. 3: přepis rozhovoru respondenta číslo III
Rozsah práce:	56 stran
Jazyk práce:	Český